

OVA

EKİN DOSTLARI

SAYI : 2

KASIM 1986

K.D.V. Dahil 300 TL.

KİMİN KAFASI KİMİN FİKRİNDE / MUSİKİ VE GÜZELLİK
DUYGUSU / MASAL / TEVHİDİ EDEBİYATTA ÖZ VE BİÇİM
SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ / SUSMAKTAN YORULDUM / TEV-
HİD FAKİH VE TOPLUM / ŞEYTAN AYDINLATIYOR / Sİ-
YAH BEYAZ ŞİİR / İNSANLAR AĞLAMAZSA TAĞUTLAR
GÜLEMEZ...



814
OVA
1986
k.1

OVA

EKİN DOSTLARI

KASIM 1986

SAHİBİ

Ahmet Yürekli

YAZI İŞLERİ

MÜDÜRÜ

Mehmet Yürekli

YÖNETMEN

Ali Okur

YAYIN KURULU

İsmail Aydın, Hüseyin İzmir,
Ramazan Özer, Selim İçli,
Yeşim Elçi, Seçkin Namli,

YAZIŞMA ADRESİ

Özler Cad. Küçüksaat İş Hanı,
Zemin Kat, No: 14
A D A N A

ABONE ŞARTLARI

Yıllık : 2500 TL.
Altı Aylık : 1500 TL.

Abone Ücretleri

Mehmet Yürekli adına
gönderilmelidir.

BASILDIĞI YER

Dizgi - Tertip ve Baskı
Adana Büyükşehir Belediyesi
Basımevi

Tel. : 419 10 - 333 47/322

KAPAK ve SAYFA DÜZENİ

Mustafa Yürekli

Yazılardan müellifi sorumludur. Telif ücreti her yazara ödenir. Reklâmlar anlaşmaya tabidir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ, Sh. 3

KİMİN KAFASI KİMİN FIKRİNDE
deneme, Sh. 4
Selim İçli

MUSİKİ ve GÜZELLİK DUYGUSU
inceleme, Sh. 7
Ali Okur

SENA'YA, şiir, Sh. 8
Hüseyin İzmir

YAŞAMIN İÇİNDE VE ONDAN UZAK
şiir, Sh. 11
Ramazan Özer

HÜZÜN HARMANI, şiir, Sh. 12
Cumali Yalvaç

MASAL, şiir, Sh. 14
İsmail Aydın

HEP ÇOCUKSU KALMAK, şiir, Sh. 14
İsmail Aydın

AÇMAZLARIN AYIRIMINA VARMAK
deneme, sh. 15
Yeşim Elçi

SUSMAKTAN YORULDUM, şiir, sh.16
Ahmet Yürekli

AYMAZLIĞIN KÖRLEŞTİRDİKLERİ
deneme, sh. 18
Nedim Olgun

MAĞRADAKİ ÜÇ ADAM, hikaye, Sh. 19
Hz. Muhammed Mustafa

TEVHİD FAKİH ve TOPLUM
toplum bilim teorileri, Sh. 20
Fatih Gülriz

ŞEYTAN AYDINLATIYOR...
deneme, Sh. 22
Seçkin Namli

VE ATEŞ BÖCEĞİ
hikaye, Sh. 23
Ali Okur

TEVHİDİ EDEBİYATTA ÖZ VE
BİÇİM SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ
edebiyat teorisi, Sh. 25
Mustafa Yürekli

SİYAH BEYAZ ŞİİR, deneme, sh. 27
Akif Doğan

İNSANLAR AĞLAMAZSA TAĞUTLAR
GÜLEMEZ, deneme, sh. 28
Halil Esencan

S U N U Ş

Muhterem okuyucu,

Ova Ekin Dostları, ikinci yayın dönemi ni elinizdeki bu sayıyla sürdürüyor. İlerleyen sayıların, düşüncemize, duyarlılığımıza, anlayışımıza ve şuurumuza katkıları oranında anlamlı ve değerli bir çizgi tutturacağı inancındayız. Yazdıklarımız, hayatın dev dalgalarıyla boğuşan insanın sarılabileceği dal olduğu sürece, istediğimiz işlevi göstermiş olacaktır. Yüce Rabbimiz katından ulaşabildiğimiz hakikatleri, iyileri, doğruları ve güzellikleri okuyucuyla paylaşma sevinci içinde gösterdiğimiz çabalar, sapıklıktan, yanlışlardan ve çirkinlikten hepimizi çekip kurtarsın arzusunda yız.

Biliyoruz, düşünce günümüz insanının gözünde küçülmüş, değersizleşmiş ve bu yüzden de hiç aramadığı bir yitigidir. Biz, işte bu nedenle düşüncemizi, duyarlılığımızı ve şuurumuzu insanlarla paylaşmak istiyoruz. Bu paylaşmanın, ne vereni büyüttüğünü ne de alanı küçüttüğünü, aksine ikisini de zenginleştirdiğini ve yücelttiğini düşünüyoruz.

Dergi, düşüncesiyle seçilir, düşüncesiyle yaşar; okuyucusuna kazandırdığı duyarlılık ve yaşama şuuruyla varlığını anlamlandırır. Yalnız düşünce, kuru tuğlalarla örülmüş bir yapı gibidir; en küçük bir esintiyle bile göçer. Düşünce, bağlı bulunduğu kaynakların oluşturduğu duyarlılıkla insandaki varlığını güçlendirir. Duyarlılık, düşüncelerin harcıdır, betonudur.

Yaşamak için kafaları öldürme zalimliğini kendine yakıştırmayan bir dergidir, Ova Ekin Dostları. Kitlelerin gönüllerini okşama, yanlışlarını kemikleştirme ve anlayışsızlıkları erdem gösterme yoluyla, elbette okuyucu sayısı şişirilebilir; ama bu esnaf zihniyeti dergiyi de öldürür, diyoruz. Ova Ekin Dostları, yaşamak için kafaları ve gönülleri canlandırarak okuyucuyu da yaşatmakla yükümlü buluyor kendini.

İçinde yaşadığımız topluma, «Ağrılıyla kıvrandığın yaraların şifası islamdır. Ayağa kalkmak ve şerefle, cesurca yürümek için muhtaç olduğun güç imandır» diyoruz.

İnsan, kendine sahip çıkmalı. Kişinin kendine yaptığı kötülüğü, bütün bir dünya toplansa ona yapamaz. Yine kişinin kendine yapacağı iyiliği, ona hiç kimse yapamaz. Kişi isteyecek ki hem kendine hem topluma islam yerleşsin. İnsan, çağdaş standartlara uygun kafa taşıdığı sürece, uğradığı zulümden kurtulamaz. Cahili hayatın dağlarına sırt dayanınca, birden eridiği görülür. İnsan, ekmek kazanma çıkmaz sokağına kendini müebbed mahkum etmemelidir.

İslamın kudretinin eriştiğini, hiçbir din, hiçbir ideoloji rüyasında bile göremez ve hayalleri bile erişemez. Bu sonsuz, yüce ve ilahi kudretin tasarrufuna iradesini bırakarak, insan hayatını anlamlandırmalıdır. Allah'ın sözünü dinleyelim. Kur'an'ın çevresinde toplanarak ona ashap olalım. Duygularımız, düşüncelerimiz ve ülkülerimiz tevhidin kevser ummanında arınsın.

Ova Ekin Dostları, insanları islamın kucağında can cana durmaya davetin samimi sesidir. İnsanla sırt sırta durduğumuzda yüzleşemeyiz; dayandığımız da yanlışlarımız olur. Dünyalık menfaatler, bir araya getirdiğini ve bütünleştirdiğini iddia ettiği insanları, yok olunca başından dağıtır. Gerçek beraberlik inandışıktır.

Şanlı insan! Bağrına bastığın Ova Ekin Dostları, her sayısıyla Allah'ın dinine layık olma şuuru içinde, tevhidi çizgisini sürdürme savaşı veriyor. Canımıza canını dayadığında, gücümüze gücünü, sesimize sesini, aklımıza aklını kattığında ve yüreğinin atışlarını bizimkilerle bütünleştirdiğinde, oluşturacağımız büyük ve güçlü beraberlik, Allah düşmanlarının korktuğunu başına getirecektir.

KİMİN KAFASI KİMİN FİKRİNDE

selim içli

D E N E M E

Çağımız, düşünce alanında yarattığı kargaşayla, insanı şaşkına döndererek, «modern» denilen kişiliğini kazanamamış toplumlarda, kişiyi kimliksiz bir hayatı yaşama ya zorlamaktadır. İnsan, kendine tevdi edilen hayatı, hakim düşünce içinde bir renk tonu farklılığı arz eden kimi düşünceleri ve yine karışıklık olarak belirlenmiş tutum ve davranışlar içinden kimi tutum ve davranışları seçerek sözde özgür yaşamaktadır. Kulağına, mevcut farklılıklardan birini üstlenmenin, kişiye aradığı özel hayatı kazandırmayacağı ne kadar fısıldanırsa fısıldasın, bir fayda göstermemektedir. Artık «bambaşka» olması gerektiği düşüncesi, erimiş kurşun halinde kulağına dökülmedikçe, insan seçimini bilinçle yapmayacak ve özgürlüğüne sahip çıkmayacak gözükmektedir. Kendini bam başka kılacak islami düşünceyi de, kendi özgünlüğüyle anlama yolunu bulamayacaktır. Günümüz insanına islam sunulurken, komprime bilgiler vermek gerekmektedir. Tevhidi düşünceyi de sistemleştirip komprime bilgiye dönüştürmek, kişinin karşılaştığı bilgi ve düşünceleri kafasında bir yere oturtabilmesi açısından zorunlu hale gelmiştir. Çünkü islam, insanı muhatap alırken onda var olmasını istediği tevhidi düşünce sistemi, insana «kendini» bulduracak ve özüne getirecektir. İnsan, müslümanlıkla özünü hayatlaştırdıkça gününü gerçek,

doğru ve güzel gün ettiğini, ilk anda değil, çok sonraları kavrayacaktır.

İnsan, genelde bir itikadı iki halde bulur, kavrar ve yaşatır. Birincisi «dava» olarak görülen itikad. İkincisi de «sistemleştirilmiş» itikad. Dava, zihin açısından bir ormandır; düşünceler, değerler, ülküler ve hareketler arasındaki bağları görmek, çoğu kez mümkün sanılıyorsa da; ortalıkta uçan tezlere, meydana gelen tartışmalara ve hareketler arasındaki uyumsuzluklara baktığımızda sistemleştirilmemiş bir itikadın kişi açısından bir karmaşa olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu yüzden fert, düşünceleri sistemleştirilmiş bir itikadı kabul etmeden, davasını omuzlamaz.

Biraz tuhaf bulunabilir, ama gerçek içinde yaşadığımız toplumun henüz tevhid itikadıyla yüz yüze gelmediğidir. Biz müslümanlar, itikadımızı sistemleştirmedığımız sürece, ne kendimiz onu hakkıyla anlayabileceğiz, ne de çevremizdeki-

Tevhid itikadı sistemli bilinmedikçe, unutulmalıdır ki camideki hesap çarşısı uymayacaktır. Çünkü itikadın insana kılavuzluk yapması sistemli haldeyken mümkündür.

ler itikadımızı anlayabilecekler; çünkü biz de onlar da tevhidi bir dava olarak buluyoruz önümüzde. Bu yüzdendir ki islam, kimilerine «maneviyat», kimilerine «gelenek», kimilerine yalnız «ahlak», kimilerine «siyaset», kimilerine «orjinal iktisat doktrinleri», kimilerine «sanayi projeleri», kimilerine «sosyolojik reform planları» oluyor. Kuşkusuz tevhidi itikada tüm bu unsurları bulmak mümkün, fakat itikad ve bunlardan biri, ne de hepsi... Tevhid itikadı sistemli bilinmedikçe, unutulmalıdır ki camideki hesap çarşısı uymayacaktır.

Tevhid itikadını sağlıklı benimsemek ve benimsetmek, ancak «yapısını» bilmekle gerçekleşir. Öncelikle bu yapının gün ışığına çıkmış halini görmek gerekmektedir. Tevhidi düşünce sisteminin oturduğu temel vahiydir. Vahiy, Mutlak İlim sahibinden gelen doğru haberdir. Demek ki tevhidi itikad üç kademeli bir yapıya sahiptir. Temelde vahiy bulunmaktadır. Tevhidi düşünce sistemi, bu yapının ikinci ve üçüncü kademelerini teşkil eder.

Tevhidi düşünceyi bir sistem halinde ele almışsak, kuşkusuz bu sistemi oluşturan birbirleriyle bağlantılı unsurlar bütünü tutuyoruz demektir. Bu unsurlar, tevhidi düşünceyi kendine özgü ve dışındakilerden farklı özelliklerini bize tanıtır. Ayrıca hem kendi hem de başka düşüncelerin yapısını anlaşılır kılar.

Bilindiği gibi kişi, bütün faaliyetlerinde bir «amaç» güder. Zihni faaliyetlerin de bir amaca yönelik olması gerekir. Bu sebeple, düşünce sistemini oluşturan unsurlardan birisi amaçtır. Kişi, amaç ile aynı zamanda sorunlar, olaylar karşısında bir bakış açısı elde eder. Böylece zihni faaliyetler yönlendirilmiş olur.

İnsan, «kavramlar» ile düşünür. Her itikad, evreni, toplumu, hayatı ve insanı yorumlarken getirdiği tanımlarla kavramlar oluşturur. Yani bir düşünce sistemi, kullandığı kavramların anlamlarını tespit etmek zorundadır. Düşünce sistemlerini karşılaştırırken ele alınabilecek en önemli yanları bu yüzden kavramlardır; düşüncelerin kavramlara yükledikleri tanımlar, ken diligiden farklıdır.

Sorunlara yaklaşımda, amaca götüren yolların tespitinde kullanılacak bir «metodun» bulunması şarttır. İnsan, ancak metod ile amaç ulaşmada imkanlarını değerlendirebilir.

Sistem, her esasını ispatlamaya gitmez; kimi «kabulleri» vardır. Bu kabuller, doğruluğu ispat edilmeyen yada buna gerek görülmeyen, çeşitli sebeplerle itimat edilen esaslardır. İlim bile kendi sistemini «postüla» dediğimiz kabullerle oluşur. Çünkü sistem kabulsüz kurulamaz.

Amacı, kavramları, metodu, kabulleri belli bir sistem, atık hedefine doğru harekete geçer; bu yeni döneme «uygulama» denir. Düşünce sistemi, uygulama ile bir plana ve bir seri uygulama tekliflerine sahip olur. Zamanla uygulama değişebilir; hayatın canlılığı ve hareketliliği karşısında değişken olmak zorundadır. Tarihi süreç içinde uygulama gelişir, ilerler yada donar, geri kalır. Düşünce sistemleri ile uygulamayı özdeştirmek gerekir; çünkü uygulama gelişme yolunda değişirken, düşünce sistemi hep aynı kalır.

Artık düşünce sistemlerinin bu unsurlarını kullanarak, tevhidi düşünce sistemiyle karşılaşmamızı ve onu kavramamızı gerçekleştirebiliriz.

Malum, tevhidi düşüncenin amacı Allah'ın rızasını kazanmaktır; müslümanın düşünerek varmak istediği sonuç budur. Yalnız amacın, düşüncenin konusunu da belirlediği göz önünde bulundurulursa, kişiye tercihler de yaptırdığı görülecektir. Tevhidi düşünce, Allah'ın rızasını kazandırma amacıyla, konuda somutlaşır. Çünkü yaptırdığı tercihler, Allah'ın insana helal kıldıklarıdır ve konu bu tercihlerle amaç olur. Mesela rızkanı kazanmak isteyen insan için amaç, eğer müslümansa, meşru yollardan kazanmak olacaktır; emek, alın teri ve gelir Allah'ın rızası yolunda insanın özüne uygun bir çaba olma özelliği kazanacaktır. Burada, tevhidi düşünceyi, diğer cahili düşüncelerden ayırmada kullanabileceğimiz bir formül buluruz: «Amaçları karşılaştırmak» Ulusalı düşüncede amacın, ulusun bekası olduğundan, kabaran sosyal bencillikle konuda ve tercihlerde keyfi olduğu görülecektir. Marksist düşüncede de proleterya sınıfının hakimiyeti amaç olduğundan, yine konu ve tercihde insanın özüne ters düşüldüğü, amaçta bile nefsi ve keyfi davranıldığı anlaşılacaktır. Burada amaçları tartışmak istediğimiz zannedilmesin; sistemler amaçlarını mantıkla ve ilimle seçmezler. Amaç bir kabuldür. Amacı ne ispatlamak, ne de tartışmak doğru olur. Ben Allah'ın rızasını amaç edinirim, o ulusunun bekasını, diğeri de proleterya sınıfının hakimiyetini amaç edinir; ama bu amaçların belirlediği sonuca varılıp varılmayacağı, insan ve toplumun maslahatına uygun olup olmadığı, yani konusu ve tercihleri tartışılmalıdır. Amaçların seçiminde insan tamamen hissidir, değer hükümlerine bağlıdır. Ama varılmak istenen sonucu, akılla ve bilgiyle değerlendirebilir.

Bir düşünce sistemi, kavramlarını benimsedikten sonra insanda bir zihniyet oluşturur. Tevhidi düşünce, ilk insan Hz. Adem'e ve tarih süreci içinde kıyamete dek her insana, özüne uygun anlayışı kavramlarıyla kazandırmaktadır. Kavramların tanımları açıkca anlaşıl-

mayınca kullanımda keyfilik görülür. Kur'an'da insanlara yüzlerce kavram öğretilmektedir. Bu kavramlarla, Allah'ın yüklediği anlamları gözeterek düşünülmedikçe, müslümanlar arasında bir düşünce kargaşası ve birbirine karşı anlayışsızlık sürüp gidecektir. Düşüncelerin, ifade edildiği kavramların taşıdığı anlam ile hangi düşünce sistemine ait olduklarını bulabiliriz. «Adalet» kavramını Allah'ın hükmü anlamında, «cehaleti» iman sızlık, «özgürlüğü» fıtratın serbest ve kayıtsızlığı, «büyüklenmeyi» Allah'ın hükümlerini benimsememe anlamlarında kullanan insan, müslümanca düşünür. Fakat adaletten herhangi bir hukukun tecelisi, cehaleti kültürsüzlük, özgürlüğü nefsin serbestliği ve kayıtsızlığı anlamlarıyla kullanan insan, cahili düşünceler taşımaktadır. Kavramlar, kimi olgulara, kimi durumlara verilen adlar olduğu için, tanımları korunarak, kişi kendi dilinde de kavramlar üretir. Örneğin «tağut» kavramı, «baharda ırmakların taşması» anlamında kullanılan «teğa» fiilinden türetilmiş bir isim olduğundan, Kur'an'da islami ölçülerden taşkınlık yapmak, kendi bildiğini okumak anlamlarına gelir. Tağut kavramını, biz Türkçede «azgın» kavramıyla karşılayabiliriz.

Kur-an'da insanlara yüzlerce kavram öğretilmektedir. Bu kavramlarla, Allah'ın yüklediği anlamları gözeterek düşünülmedikçe, müslümanlar arasında bir düşünce kargaşası ve birbirine karşı anlayışsızlık sürüp gidecektir.

İnsan, kendi ulusunun dilini Kur'an'dan aldığı anlamlarla işleyerek, dilini konuşan insanların islami anlamlarını kolaylaştırmalıdır. Kavramlaştırırken, dikkat edilmesi gereken nokta, kavramların tanımlarını kolayca hatırlatmaları gerekir. Kavramlarımızı kullanırken muhatabımızın bizim verdiğimiz anlamı bilip bilmediğini gözetmeli-

yiz bilmiyorsa kavramlarımızı tanımlamalıyız. Tevhidi düşünce, kavramlarını açıkça tanımlar ve yorumlamalarında bu beraklıkla kullanır kavramlarını. Korkaklar ya da insan avcılar, bu kavramların anlamlarını bulandırır, sempati toplamaya çalışır. Yani düşünceleri, ifade edildikleri kavramlara yüklenen anlamlarını da gözeterek karıştırmak gerekir, eğer muhakeme yapılabilecekse.

İnsan, kendi ulusunun dilini Kur'an'dan aldığı anlamlarla irleyerek, dilini konuran insanların islamı anlamalarını kolaylatırmalıdır. Kavramlaştırırken kavramların tanımlarını kolayca hatırlatmaları gerektiği için dikkat edilmeli.

Kur'an-ı Kerim'deki ve hadislerdeki tanımlar, insanın fıtratına uygun olmakla her yer ve zamanda geçerli olma özelliği kazanmıştır. İnsanlar, bu tanımları kendi dillerinden bir kelimeyle kavramlaştırarak tevhidi düşüncenin bu unsurunu oluşturabilir. Tanımlar düşünce sisteminin kabullerinden olduğu için, tevhidi düşünce de vahyi tanımları olmakla bir kabul oluşturur. Tanımların kaynağı değil de, gerçekliği ve insan özüne uygunluğu tartışılmalıdır, bu yüzden de. Her düşünce sisteminde kabuller bulunur bulunmasına, fakat iddialarının azamisinin ispatı istenir yine de. Ancak sistemlerde ispatlanamayan esasların da olduğu unutulmamalıdır. Düşünce sisteminin, amacı, metodu kavramlara yüklediği anlamları kabullerini oluşturur. Kabuller, ispatlanamaz diye rastgele bir seçim de yapılmaz. Tevhidi düşüncenin kabullerini, amacı, Allah'ın rızasını kazanma olarak belirlemesi, metodu ve kavramlara kendi dünya görüşüyle yüklediği anlamlar oluşturur. Düşünce sistemlerini kabulleriyle karşılaştırmak yersizdir.

Düşünce sistemleri, amaçlarına ulaşmada başvurduğu yolu kendine metod seçmiştir. Metod, sorunları ve olguları karşılama tarzı olarak, zihnimizin tutacağı bir yoldur. Tevhidi düşünce, kendine metod olarak «fıkıh usulü» dediğimiz düşünme yöntemini seçmiştir. Yalnız fıkıh usulü bir hukuk metodolojisi olarak kullanılmaktadır günümüzde. Bu, metodu kısırlaştırmaktan başka anlama gelmez. Üstelik «kitap» ve «sünnetteki» hükmü bulma yolu mahiyetine indirgenmiştir. Evet kitap ve sünnette insanın bütün durumları için hüküm bulunabilir. Fakat fıkıh usulü tevhidi bir mantık olarak, başta durumu ayrıntılarıyla tespit için bütün beşeri ve tabii ilimleri kullanarak, sonra kavranan durumla ilgili hüküm bulma yoluna düşer. Bu sebeple, ne sonuç amaç muhakemesi ile teolojik düşünme usulü olur, ne de sebep sonuç muhakemesi ile bilimsel dediğimiz amaçsız düşünme usulü, fıkıh usulünü formüle etmek gerekirse, sebep - sonuç - amaç muhakemesi ile düşünme usulüdür, demek zorundayız. Böylece hem insan kendi gerçekliğiyle kavranmış olur, hem de özüne uygun değerlere ve hükümlere ulaşılır. Tevhidi düşünce, insanın özel hayatı ancak Allah'ın verdiği bilgiyle ve onu razı ederek yaşanacağı esasından hareketle, böylece amacına uygun bir metod seçmiş olmaktadır.

Metod, sorunları ve olguları karşılama tarzı olarak, zihnimizin tutacağı bir yoldur. Tevhidi düşünce, kendine metod olarak «fıkıh usulü» dediğimiz düşünme yöntemini seçmiştir.

Amaca ulaşmak için ortaya konulan çabalara uygulama denir. Tevhidi düşünce sistemi, uygulamaya «fıkıh» kelimesiyle özel bir ad koymuştur. Fıkıh, kişiye lehindeki ve aleyhindeki durumları göstererek, bir uygulama planı ve uygulama teklifleri kazandırır. Fıkıh,

Allah'ın rızasına ulaşma çabalarıdır. «İctihad» sözcüğünün kapsadığı bu «çaba», aslında zihnin bütün gücünü kullanma anlamına gelmektedir. Düşünce sistemi hep aynı kahrken, fıkıh gelişme halindedir. Müslümana düşen, usulünü çalıştırarak, furuata dair yeni sorunların islamdaki çözümünü ortaya koymaktır.

Bir düşünceyi sistemsel olarak bilmek, kişide zihni güç ve cesaret oluşturacaktır, zihni iktidar kazandıracaktır. İnsan zihni iktidarını gerçekleştirince ortalıkta dolaşan düşünceler karşısında gerekli tutumu takınmayabilecektir.

Tevhidi düşünce sistemini daha derinden incelemek, ancak esaslarını müstakil yazılarla ele almak suretiyle gerçekleşir. Bizim amacımız onun sistemi hakkında bir komprizme bilgi vererek, diğer düşünce sistemleriyle karşılaştırmada işe yarayacak esasları tespit etmektir.

Öyle ya «faize karşılık» marksist ve ulusalcı düşüncelerde de vardır. İçki ve kumar, hırsızlık gibi olgular hakkındaki ve sair konulardaki düşüncelerini islami saymak ne derece doğru olur? Günümüzde insan, düşünceleri, ifade edilmiş amaçları, kavramların anlamalarını ve düşünürken ortaya konulan usulü gözönüne almadan, kafasında bir yere outrtmaya çalışmaktadır. Bu yüzden de kimin kafası kimin fikrinde belli olmamaktadır.

Bir düşünceyi sistemsel olarak bilmek, kişide zihni güç ve cesaret oluşturacaktır, zihni iktidar kazandıracaktır. İnsan zihni iktidarını gerçekleştirince ortalıkta dolaşan düşünceler karşısında gerekli tutumu takınmayabilecektir. Her insan benimsediği itikadın düşünce sistemini kavraya ve zihni iktidarını kazansa, görüş alış verişleri ve düşünce tartışmaları kendiliğinden seviyeli olacaktır. Hem insan körü körüne yaşamadan da kurtulacaktır böylece.

MUSİKİ VE GÜZELLİK DUYGUSU

ali okur

İNCELEME

Kuşkusuz, insanı diğer yaratıklardan ayıran ana öge düşünme özelliğinden çok, yüce duygular adını verdiğimiz estetik ve din de insana özgü, insana ayrıcalık kazandıran niteliklerdir. Ölüm duygusu, öte duygusu gibi, güzellik duygusu da insanın yaratılışında, doğasında vardır. İslâm dini yaşam dinidir. İslâm dininin yaşam dini olması, insanın doğasına, tinsel ve tensel özelliklerine uygun ve uyumlu oluşudur. Vahyi öğretisi insanın soyut ve somut hiç bir gerekmesini dışlamaz. Aksine insanın doğuştan getirdiği tüm nitelik, yeti ve yeteneklerini en güzel biçimde geliştirmesini ister. Bir başka söyleyişle, vahyi öğretisi bu değerlerin yerli yerince değerlendirilmesini ön görür.

Doğum, soluk almak, ölmek ne denli doğalsa musiki de o denli doğaldır. Musikinin temel ögesi olan ses ve ölçüyü de Rabbimiz yaratmıştır. Rabbimiz tarafından yaratılan bu duyguyu söküp atmak olası değildir. Güzellik duygusu insanla vardır. İnsan güzellik karşısında etkilenmiş eğilim duymuştur. Bu eğilimden ötürü türlü sanat ürünleri doğmuştur.

İlk insanlar, ilkel, kaba, haşin melodilerle, güzellik duygusunu ve musiki gereksinimini gidermiş ve sonra yeni güfteler, besteler, melodiler, makamlar ve aygıtlar arayıp, bulmuş, tüm beşeri kurum ve kuramlar gibi güzel sanatlar da geli-

şip boy vermiş bugüne değin akıp gelmiştir.

«Musiki nedir?» sorusuna türlü yanıtlar verilmiştir. Dilerseniz J. J. Ruso'nun tanımını okuyalım. «Musiki, sesleri kulağa hoş gelecek biçimde düzenlemektir» der. Bir başka deyişle, «musiki ölçülü sesler ve silesiyle estetik bir etkilenim, coşku oluşumu sanatıdır» da denilebilir.

«Kaba ve düzgün olmıyan taşların yontularak ustaca dizilmesinden mimari eserler, renk ve ışıkların becerikli, albenili diziminden tablolar, sözcüklerin sanatsal düzenlenişinden yazın yapıtları oluştuğu gibi, seslerin uyumlu ve uygun biçimde düzenlenmesinden de musiki yapıtları oluşmuştur. Yani sesler arasındaki ilişki ve ezgi de musikinin oluşumunu sağlamıştır.»

«Allah güzeldir, güzeli sever.» Allah'ın güzel olması ve güzelliği sevmesi, İslâm toplumunda güzel sanatlara verilen değeri ve güzellik terimi ile dini inançların nasıl uyum içinde olduğunu, uyduğunu göstermektedir.

«Kişioğlu, iyi, güzel doğru olan herbir şeyi bugüne değin kendi emelleri uğruna kullana gelmiştir. Din, ekonomi, aktöre, erdem, siyasa, bilim ve teknik gibi şeyler, oburca; erdemsiz kişiler tarafından kötüye kullanıldığı da sık sık görülmüştür. Musiki için de böyledir. Yaşamın bütün bir alanında çok etkin olan musikide kimi insanlar tarafından kötüye alet edilebilmiştir.»

Bu böyle diye, musikiye karşı olmak ve musikiyi dışlamak bağışlanırsı birşey değildir. Çünkü: dinin kötüye kullanıldığını ileri sürerek zararlı ve gereksiz olduğunu savlamak ne denli tutarsızsa, kötüye kullanılan kullanılabilen musikinin de yararsız ve gereksiz olduğunu söylemek o denli tutarsızdır.

Kimileri musikinin vahyi öğretilerde yerinin, saptanıp saptanmadığını sorabilir. Nasıl «Radyo'da Kur'an-ı Kerim okunmasının dini hükmünün ayet ve hadislerde açık bir biçimde ifade edilmeyişi ne denli doğalsa, ilerde ortaya çıkacak olan, olay ve sorunlar için de hü-

Kur'an'da musikinin yasaklandığı bir ilke yoktur. Allahrasulü «Helal, Allah'ın Kur'an'da helal kıldığı şeydir. Allah'ın söz konusu etmediği ve sukutla geçtiği şeyler bağışladığı şeylerdir» buyurmaktadır.

hüseyin izmir

SENA'YA

1.
Kuşlar neden bilmediğim dilde cıvıldaşır
Şiirlerim ölümle aşk arası soluklanır
Kurşunlanır Malik Vehbi Filistin'de
İstanbul acem sarayı nağmeleri

Söyleyin Sena'ya
Üzmesin imgelem sılasını
Gizemli haberler beklesin
Büzmesin dudaklarını
Mezarım derin olacak
Korkmasın kurttan kuştan

2.
Düşsel çağrışımlardır gözlerin yolladığı
Melodiler hüznün birer kırbaçı
Yeryüzünün sessiz nağmeleri şiirler
ve yıldızlardır gökyüzünün gizeminde kayan
yerle gök
aşk ile ölüm
bir siladır üflenir kavalıdan

3.
bu denizin yakarışı da bilmediğim dilden

4.
yağmur suyu mudur toprağa karışan
yoksa denizleşen akıp giden ırmaklar mıdır.

küm saptanmamış olması da o denli doğaldır. Musiki ve musikiye ilişkin hükümler de açıkça vurgulanmamıştır. Çünkü, ilerde oluşacak olan olay ve sorunların dini yargılarının ayet ve hadislerde vurgulanmayışından daha doğal birşey olamaz. Ortada olmayan olaylar için; önceden yargıda bulunmakta hiçbir yarar yoktur.» Üstelik bu sakıncalıdır da. Bundan ötürü bu yolu vahiy öğreti izlememiştir.

Ne olursa olsun musiki olayı üzerinde düşündük mü birçok şeyin kendiliğinden açığa çıkacağı, bellidir. İnsanın insanla, doğayla, evrenle olan ilişkilerinde: nasıl insan tek başına değilse; tüm bu kavramlarla ilintisi varsa, doğanın bağrında olan seslerle de ilişkisi olacaktır. Önemli olan herbirşeyi yerli yerince değerlendirmektir. Yaratan

biz insanlara; yere, göğe ve bunlar arasında olanlara bakarak düşünmemizi istemektedir. Bilmediğimiz şeylerin ardına düşmememizi, bunlardan kalbimizin, kulağımızın, gözümüzün sorumlu olacağını anımsatmaktadır. Hergün gün yirmidört saat duyduğumuz seslerden kendimizi soyutlamamız da olanaksızdır. Üstelik niye soyutlayacağız? Nasıl gündüz ve geceden, acı ve tatlıdan yararlanıyorsak; bu seslerden de yararlanmalı değil miyiz? Kişiliğimizin varsılaşması, yaşamımızın anlamlanması bizim usumuzu, duygularımızı çok iyi kullanmaya bağlıdır.

Allah, Bakara süresinde «yeryüzünde bulunan herşeyi yararlansınız diye yarattık» buyur muyormu? yine bir başka sûre olan Enam'da «Haram kıldığımız şeyleri

Kur'an'da açık açık anlattık» deniliyor. Kur'an'da musikinin açıkça yasaklandığına değgin bir ilke yoktur. Allah resül-ü «Helâl, Allah'ın Kur'an'da helâl kıldığı şeydir. Allah'ın sözkonusu etmediği ve sükûla geçtiği şeyler bağışladığı şeylerdir» buyurmaktadır (1) Yine yüce önderimiz «Allah bir takım hususları farz kıldı, bunları zayi etmeyiniz. Bir takım sınırlar çizdi, bunları tecavüz etmeyiniz. Kimi hususları - unuttuğu için değil de size acıdığı için - sükût ile geçti, bunları araştırmayınız» (2) demektedir. Kişioğluna düşen kutlu sınırları gözetmek ve Rabbin istediği kadarını yaşamaktır. Kimi insanlar; inançlarından ötürü tüm içtenlikleri, ciddiyetleri ile; insanlardan bazı hazları, kolaylıkları yasak etmeye değin gidebiliyorlar. Bilisiz-

likleri, öncel düşünceleri yüzünden insanı doğasına aykırı yaşamaya zorluyorlar da ayırımına bile varamıyorlar.

Oysa bilmediğimiz konularda susmayı, herşeyi ölçümleyerek yapmayı temel ilke edinmeliyiz. Dinde aşırılık ve aşırı duygusallık yasaklanmıştır. Allah da Nisa sûresinde «Dinde aşırı gitmeyiniz» diye bizleri uyarmaktadır. Peygamber (s) «Dinde aşırılıktan sakının. Eski ümmetler dinde aşırılık yaptıkları için mahvoldular» (7) buyurmaktadır. Bir gün yüce önderimiz (s) «üç kez «kahrolsun özemeciler», (4) der. Bilindiği gibi özemeci sık dokuyup ince eleyendir. «Rabbimizin en sevdiği uygulama kolaylığa ve hoşgörüyeye dayanan uygulamadır. Kuşkusuz Allah günâh işlenmesini arzu etmez; bununla birlikte ruhsatlarla amel edilmesinde de sakınca görmez. Üstelik kimi temel ilkeleleriyle de mü'minlerin ruhsatlarla amel etmelerini de sahk verir. Örneğin «Allah dinde zorluk değil, kolaylık ister» gibi...

Aişe validemiz: «Bir gün Allah'ın elçisiyle oturmaktaydık. Dışarda gürültü ve çocuk sesleri işittik. Allah elçisi ayağa kalktı. Bir de baktık ki, Habeşli bir kadın dans etmekte. Çevresine çocuklar toplanmıştı. Bana «bunu izlemek ister miydiniz?» diye sordular. «Evet», demem üzerine beni usanana değin seyrettirdiler. (5) Hemen şunu da anımsatalım, bu olay islâmın ege-men olduğu ve islâmi bir toplumda yaşamıştır. Eğer temel ilkelere aykırı olsaydı, yüce önderimiz (s) karşı koyar, yasaklardı. Doğal olarak usumuza kadın sesinin dinlenip dinlenmemesi olasılığı gelecektir. Mezâhibi'l Erbaa'da bu konuda yaygın olan dört mezhebin bakışı «Kadın sesi namahrem değildir. Çünkü, Allah resûl'ünün eşleri sahabe ile konuşurlardı. Sahabe onların ifade ettiği dini hükümleri dinlerlerdi. Ancak, fitne korkusu olursa o zaman kadın sesinin dinlenmesi haram olur. Ki o zaman bu ses Kur'an tilavet etmiş olsun» (6) Görüldüğü üzere kimi şeylerin yasak olabilmesi için koşulların ve ortamın önemi büyüktür. Fitne olasılığı sözkonusu olduğu zamanlarda, ezgili olsun ya da olmasın kadın

sesinin dinlenmesi olası değildir.

«Aişe validemizin odasında iki kız türkü söylediklerinde Allah resûlü bu kızların türkülerini dinlemede sakınca görmemişlerdir.» (7)

Ünlü Sahabe Enes «Allah elçisinin (s) güzel sesli bir deve sürücüsü vardı. Çok güzel söylerdi. Allah elçisi «Ey Enceşe develeri yavaş sür ve cam (gibi zarif olan kadınları sakın kırma» buyurdular» der.

Nebi (s) eşlerinin yanlarına gelmişler. Eşlerinin bindikleri develeri Enceşe adlı biri sürüp, yönlendiriyordu. (Ritmik seslerin ve melodilerin etkisinden develer hızlanmıştı. Resul (s) eşlerinin tedirgin olacağı düşüncesiyle;

«Aman Enceşe, cam (gibi zarif olan kadın)ları incitme, develeri ağır yürüt buyurdu...» (8)

İyice ölçülsekle musikiye ilişkin en iyi yargı, musikinin bir eğlence ve oyun olduğu sonucuna varırız. Gerçekte, Enam sûresinde dünya yaşamının da bir eğlence ve oyun olduğu vurgulanmaz mı?

Rabbimizin en sevdiği uygulama kolaylığa ve hoşgörüyeye dayanan uygulamadır. Kuşkusuz Allah günâh işlenmesini arzu etmez; ruh satla amel edilmesinde de sakınca görmez.

Büyük İslâm düşünürü Gazali «İslâm kimi musiki türlerini, melodilerini, çalgı aletlerini yasaklamıştır. Bu yasaklama onların özlüklerinden ötürü değildir. Ki böyle olsaydı insan haz duyduğu her birşeyi bunlara ölçümleyerek yasak etmesi gerekirdi. Asrı sadette içki haram kılınmıştı, halkın içki tiryakisi oluşu bu yasaklamada sert hareket edilmesine ve emzikten kesme işinde de mübalağlı davranılmasına neden oldu. Hatta ilk zamanlarda içine içki konulan kapların bile kırılması emredilmiş ve içkici insanların şiarı olan herşey, bu arada çalgı aletleri ve nağmeler de haram kılınmıştı. Musikinin yasaklanması içkiye ilişkin her yasaklama keyfiyeydi. Tıpkı, zinanın başlangıcı olabilir diye yabancı bir

kadınla başbaşa kalma (halvet)inin de yasaklanması esrik olunur düşüncesiyle az miktardaki içkinin de yasaklanması gibi. Her haramın bir harimi vardır, haramın hükmü civarında bulunan harime de siyayet edebilir. Böylece harim haramı koruyan bir çit ve yasak bölge görevi görür.»

İbni Hazm «Musiki ve semayı haram kıldığı ileri sürülen hadislerin hiçbir geçerli değildir. Tüm bunlar uydurmadır. Çürüktür» der.

Gazali; «yaranmak, şöhret, riya ve gösteriş için söylenen musikinin kalpte nifak bitireceğini kabul eder. Ancak; güzel giysi, iyi binit vb. şeyler de böbürlenerek kullanırsa onlar da kalpde nifak bitirir» tüm bunların nifak bitirmeleri ilke olarak haram (yasak) olmalarını gerektirmez», der. (9)

Çağlar boyunca musiki üzerinde bir hayli tartışmalara, kapışmalara tanık oluyoruz. Bu konuda olumsuz düşüncelerin en büyük savı, musikiden zevk alınmasıdır. Kişinin en doğal hakkı olan bu ve benzer zevklerinden ötürü, kimi fakih görüntülü kişiler bu eyleme yadsıyıcılık diyebilmişlerdir. Oysa, insan yasak olan içkiden, cinsel ilişkiden de zevk duymaktadır. Şimdi kalkıp bu eylemleri yapan kişilere yadsıyıcı mı diyeceğiz? Buna kim cesaret edebilir?

Büyük bilge İbn Hazm «Musiki ve Semâ-ı haram kıldığı ileri sürülen hadislerin hiçbir geçerli değildir. Tüm bunlar uydurmadır. Çürüktür» (10) der...

Musikinin haram olduğundan sözeden hadisleri Ebu Davud, Tirmizi ve İbn Mâce gibi büyük hadis koleksiyoncuları bile, bu hadisleri naklettikten sonra genellikle: «Bu hadis münker, garip, zayıf v.s.» demişlerdir. Bu türden rivayet edilen hadislere güvenilmemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak musiki ve raks karşıtları bu kayıtlara hiç değinmemişler, bunların geçerli olduğu izlenimini vermeye çalışmışlardır. Böylece ilim yolunu değil, yalınlma yolunu seçmişlerdir.

Rabbimiz «yeryüzünde bulunan herşeyi (yararlanasınız) diye sizin için yarattık» (11) buyurmuyor mu? Buyuruyor buyurmasına da gariptir şu insanoglu, vahiy adına insanın en dogal gereksinimlerine bile yasaklar getirebiliyor, ortamı ve kosulları hiç düşünmeden asıp ke-sebiliyor. İnsan bir kez düşünme yetilerini yitirmeye görsün. Önüne çıkan herbirşeyi; kendine öğretil-diği gibi ya kabul edecek ya da dış-layacaktır. Oysa usunu kullanabi-lirse; yavan, yapay, kuru bir ya-şamdan, bilgece, kişilikli, anlamlı zevk dolu bir zamanı soluyacaktır. «İslâm hayat dinidir» deriz de kimileri bunu duyduğu halde, ha-yattan kopuk, dogal zevklerden yok sun, neyin ne zaman yapılacağını bilmeden, kendine kendini düşman eder de ayırımına varmadan yaşar gider. Öyleki gün yirmidört saat somurtkan, neşesiz, içe dönük, nev-rotik kısır döngüler içinde, sürünür durur.

Ömer'in oğlu Abdullah el Umu-ri «Hac için yola çıkmıştım. Genç ve güzel bir kadın gördüm. Biraz müstehcen şarkı söylüyordu. Deve-mi ona yaklaştırdım «Ey Allah'ın cariyesi, sen hacı değil misin? de-dim. Kadın yüzünü açtı. Güneş o-nun güzelliği yanında soluk kal-mıştı. Dedi ki: «Amca düşün biraz, ben el-Urci'nin: «Sevap umuduyla haccetmiyen, temiz ve zavallı aşık-ları öldürmek için, hacceden ka-dınlardanım» sözüyle anlatmak istediği kimselerdenim, dedi. Kadına: «Bu yüzü ateşte yakmaması için Allah'a dua edeceğim, dedim.

...doğada varolan sesleri düşündüğümüzde, her ses ve sözün içinde nice bilgilerin olduğunu duyumsayacağız.

Bu sözü Müseyyeb'e'nin oğlu Said duyunca: «Vallahi onun ye-rinde Irak'ın ham sofularından biri olsaydı: «Defol buradan kahpe, Al-lah yüzünü çirkinleştirsün» derdi. Fakat bakınız, Hicazın abidleri ne denli nice ve zarif insanlardır» (12) der.

Yine bir gün Müseyyeb'e'nin oğlu Said'e; kimi zaid'lerin şiir o-kumayı mekruh gördükleri haber verilince, büyük bilge: «Öyleyse onlar a'cem (yabancı)'lere sülük et-mişler» diye yanıt vermiştir. (13)

Büyük fıkıh önderlerinden Ebu Yusuf «Bayram ve düğün olmasada bir aile içinde kadınların ve ço-cukların def ve çalgı çalıp oyna-maları caizdir» buyurur. (14) Bir başka söyleyişle, çalgı çalıp, eğlen-mek için öyle özel günler beklen-tisi içre olmaya gerek olmadığını, kişi ne zaman gereksinim duyarsa, herşeyde olduğu gibi, musiki ve eğlence konusunda da gereksinimi-ni giderebilir. «Hicaz bilgilerinden hiçbirinin musikiyi haram adettik-lerini duymadım» der İmam Şafi (15).

«Zaman süreci içinde herşeyde gelişme ve değişme olduğu gibi, musiki alanında da bu olgu yaşan-mıştır. Müçtehidler dönemindeki musikiyle peygamber (s) dönemin-deki musiki birbirlerinden oldukça ayrıcalık göstermiştir. Müçtehidler gelişen musikinin hükmünü hadis-lere dayanarak saptamışlardır. Müçtehidlerin değişik bölgelerde olmaları, değişik okullardan olma-ları; doğa, estetik, zevk, ekin, bilgi, yeti bakımından birbirinden ayrı-calıklı olmaları ölçümlenmelerle var-dıkları sonuçlardır.

Allah elçisi döneminin yakın çağlarında yaşamış, bir çok sahabe ile görüşmüş, ünlü bilgelerin, Ebu Ahmed (r) gibi, ekolleri halâ ya-şamaktadır. Bu kişilerin İslâm'ın musikiye ilişkin görüşünü bilmeme-leri, yeni musiki türleri için ölçüm-leme (karşılaştırma) yöntemiyle vardıkları yargıların İslâm'ın özü-ne uymadığı söylenemez. Bu bizce oldukça önemlidir. Ne ki, sonradan yetişen kimi bilgiler, kendilerinden öncekileri, kendileri gibi düşünüy-yor gösterebilmişlerdir.»

«Hasan Basri (r); musikiye değgin, «ne hoş birşey! Sila-i rahim yapmamıza, üzüntülerimizi dağıt-mamıza ve hayır işlememize neden oluyor» diyor. (16) Gerçekten de doğa da varolan sesleri ve sözleri düşün-düğümüzde, her ses ve sözün için-de nice bilgeliklerin olduğunu du-yumsayacağız.

Kuşkusuz, her güzel ses gönül-de barınmıyanı, gönüle sokacak değildir. Kişioğlunun içinde ne var-sa, dışardan gelen güzel sesle, o iç-te bulunan etkilenip, devinecektir. İşte böylece yürekte yatan, o şey dışa yansıyor, gözükecektir. Bir bil-ge «güzel ses dinlemek isteyen tüm

Çalgı çalıp eğlenmek için öyle özel günler beklemeye gerek yoktur. Kişi ne zaman isterse herşeyde olduğu gibi musiki ve eğlence konusunda da gereksinimi-ni giderebilir.

yüreklere zayıftır. Bu tür kişiler uyumak isteyen bebelere benzer-ler. Bunları kulağına hoş gelen melodilerle sağaltıma tabi tutmalı» der. (17) Bir kez kösnücul duygula-ra sahip olan musiki sever olamaz. «Güzel sesle uyuyan kimse uyanır, esrik değil. Seher yeli gülleri açar, odunu değil, odunu ancak balta açar. Görmez misin, develer bile güzel sesli sürücülerin türküleriy-le nasıl da aşka, şevke ve raksa geli-yorlar? Develerin bile başında hoş melodilerin aşkı ve şevki varken insanda musiki zevki olmasa o, kimse insan değil, eşektir» (18) di-yor. Şeyh Sadi Şirazi, Bostan adlı betiğinde.

Bilelim ki: «Bülbülün sesinden salt haz duyan insanlar değildir. Nice kurt ve kuşlar da tıpkı insan-lar gibi o güzelim sese koşarlar. Koyun-kuzu, keçi-oğlak meleme-lerinin oluşturduğu dogal musikiye, çobanın elindeki kaval, keçinin boy nundaki çan, koyunun boğazındaki kelenk, kuzu ve oğlağa asılan zil ayrı renk verir. Bu sesler çobanın içinde yaşadığı ses anıtını, ördükten başka sürünün zevkle otlamasını sağlar. Son zamanlarda yapılan ara-ştırmalar en soğukkanlı bir can-lı olan yılanı varıncaya değin, bü-tün hayvanların, hatta bitkilerin bile musikiden etkilendiklerini or-taya koymuştur.» (19)

Serrâc «Eskiler «sevda» (histeri) sanrısını bile hoş ezgilerle sağaltım yaparlardı. Böylece sanrılının illeti yok olur, sağlığını bulurdu» (20) der. Gerçekten de musikiyle sağaltım Osmanlı döneminde salt sevda sanrısına yakalananlara değil, tin sanrılılarına da uygulanmıştır. Bugün batı ülkelerinde çok ileri düzeyde musiki ile sağaltım çalışmaları geliştirilmektedir. Şu anda adını, anımsayamadığım bir dergide musikiyle çiçek yetiştiren, yavaşatan bir yazı bile okumuştum.

ÖLÇÜMLEME : «Musiki, işitme duygusu olan kulağın kendine özgü birşeyi algılayıp, zevk duymasıdır. İnsanın bir usu ve beş duyu organı vardır. Her duyunun bir algı gücü vardır. Algılanacak nesnede bu duyu organlarının haz duyacakları bir hassa sözkonusudur. Örneğin: görme duygusu yeşillik, akar su, şelâle, güzel yüz ve güzel renkler v.b. gibi, göze hitap eden şeylerden zevk duyar. Buna karşılık göz dokunuk ve çirkin renklerden hoşnut olmaz, nefret eder. Koklama duyusuna sahip olan burun da güzel kokulardan zevk duyar. Buna karşıt kokmuş, pis şeylerden tiksindir. Tatma duygusu olan dil yağlı, tatlı ve ekşi olan şeylerden hoşlanır. Buna karşılık pis ve kokuşmuş şeylerden hiç hoşlanmaz. Dokunma duyusu olan deri, yumşak, zarif ve pürüzsüz şeylerden zevk alır. Buna karşıt, sert, kaba, pürüzlü şeylerden zevk almaz. Us ise bilim ve bilgelikten zevk alır. Buna karşıt bilisizlikten ve anlayışsızlıktan hoşlanmaz. Tıpkı bunlar gibi duyu organı olan kulak da algıladığı bülbül ve diğer kimi seslerden zevk aldığı gibi, eşek anırtısı, buna benzer seslerden hoşlanmaz. Kulağın algıladığı sesler de; hoş giden ya da gitmeyen diye ikiye ayrılır. Bu duyunun ve aldığı zevkin diğer duyulara ve aldıkları zevklere ölçümlenmesinden ortaya çıkan durum ne kadar açıktır.»

«Önce, müzik yapmak ya da dinlemek, tıpkı lezzetli yiyecekler yemek, güzel giysiler giymek, kokuların güzelliğini duymak gibi Allah'ın kullarına bağışladığı zevklerdir. Tüm bunlar insanda tedirginliği giderme, fiziki ve zihni yor-

ramazan özer

YAŞAMIN İÇİNDE VE ONDAN UZAK

acılarla dönüyor dünya
o acılar ki
örümcek ağı gibi
yer etmiş ruhlarda

ne yaramaz aşkları
konuk etmişizdir gönül evimizde
ve yalnızlıkların en belâlısı
çalıp gitmiştir
yaşama sevincimizi.

hayat bağlarımızı
birşeyler yavaşca koparınca
yaşamın içinde ve ondan uzak
yüzüstü bırakır bizi.

dünyanın manzarası bu
hoş değil pek
ne yanından bakarsan bak
mutsuzluktan yakınmayan yok.

gunluğu dindirmeye gibi etkiler bırakırlar. Allah bu duyuları yüce erekler için yaratmıştır. Bundan ötürü İslâm bunlara karşı değildir. Ancak, bu iç güdülü duyuları, duyguları düzenlemek, aktöresel hedeflere erişebilmek için yönlendirme görevi vardır, yasaların» (21)

Bir kez daha anımsatalım ki: tüm bunlar, üç koşula bağlıdır; zaman, mekân ve arkadaş. Eğer bunlardan biri kötülüğe ve erdemsizliğe yönlendiriyorsa; burda sözkonusu olumsuzluk musikide değil, koşullardadır. Yani kişinin karşı alaçağı, değiştirmesi gerekli olan du-

rum koşullardır, yer ve zamandır.

Yaşadığı çağda ünlü bilge, büyük düşünür Gazali «İslâmi yaşamdan her tür estetik, yapıcı öğeleri kaldırmak istiyen püritan tavırlara karşı savaşım vermiştir.»⁽²³⁾ Gazali, müziğin ortamdaki değerlendirmeyeceğini göstermiştir. Bu yaklaşım tam anlamıyla fakihce, çağdaş bir değerlendirmedir.

Kimileri musiki dinlerken, kişinin cinsel duyularının kabardığı, ölüm duygusundan uzaklaştığı, düşünme yetilerini düşküneye uğrattığı, kişiyi edilgenleştirdiği gibi savları ileri sürüyorlar. «Kur'an'da mü'minler için cennette şarap ırmaklarının bulunduğu (Muhammed - 15). İns ve Cin eli dokunmadık yakut ve mercana benzeyen tatlı bakışlı ve gönül alıcı cariyelerin mevcudiyetinden (Rahman 56, 57, 58). Yeni yetişkin, genç ve birbirleriyle yaşıt bakire kızlardan (Vâkıa, 35, 36, 37). Göğüsleri tomurcuklanmış (Nebe, 33). İnci gibi iri gözlü Hürilerden (Vâkıa, 22). Elllerinde dolu kadeh bulunan Çılman ve vildan'dan (Vâkıâ, 17, 18; Nebe, 34) bahsedilecek, bu âyetler aşkla ve şevkle dinlenecek, kimse'nin aklına, kötü bir şey gelmeyecek, fakat aynı hususlar mutasavvıfların münacaat, na't, ilâhi, dua ve şiirlerinde bulundu mu, bu caiz olmayacak, haram sayılacak, insanı içkiye teşvik ettiği, halkı ahlâksızlığa, ifletsizliğe, sefâlete, gençliği baştan çıkarmağa sevkettiği» gibi savlar ne denli tutarsız olduğu ortada. Bunlar ayırımında olmayarak; kendi özkışılıklarını sömürmekte ya da birileri islâmi ve müslümanları yaşamın dışında, yaşamdan kopuk zevksiz, renksiz, yoksul bir hayata tutunmuş insanlar olarak göstermek istiyorlar. Böylece bu siyoh beyaz, kendilerini ıssızlığa esir eden insanlar hayattan soyut yaşayıp gidecekler. Bugüne değin ve hâlâ din'de siyasa yok diyenlerle, musikiye karşı olanlar arasında bir ilişkiyi görmek öyle zor olmasa gerek. Bugün ve tarih boyunca; toplum katında en etkili kurumlar siyasa ve musiki olmuştur. İnsanımız öyle garip düşünceleri yaşamış ki, ilkel def'i eline almış, çalmış da;

cumali yalvaç

HÜZÜN HARMANI

Vakti bil yetimliğimin gözlerinden
bul yüreğinin bir köşesinde
çağa vereceğin anlamı

Belki bir cümle
ay ışığında
yazgımı oku

Yaprakta

daldan ayrılma telaşı
ve savrula savrula gerçekleşir
yaşamdaki mukadder düşüş

Bitmek bilmeyen bir gece
sürüp gidiyor
hüzün harmanı
taşınmaz acılar yürekte

Bir bir yapraklar düşüyor
ağaç kupkuru
bir kuş soğuk yuvasında
mevsim sonbahar değil
biliyorum değil ama

nedense piyanoya yanaşmamıştır. Gerekçe de ilkel tabii. Güya o zaman def'e izin verilmiş de ondan. Oysa, def'e izin verildiği çağlarda piyano yoktu ki. Vardı da kullanılmadı mı?

İmam Gazali «Aşıkların kendilerini teselli etmek, aşk ve şevklerini coşturmak için dinledikleri musiki helâl olan semânın 6. nevidir. Musiki dinlerken sevgilisini temaşa ediyorsa musiki onun aşk ve şevkini coşturur. Bu tür musikide her ne denli elem varsa da sevgiliye kavuşma umudu buna eklenince bir tür zevk oluşur. İşte bu durumlarda dinlenen musiki aşk duygularını coşturur, haz duygularını kaynatır, sevgilinin güzel özelliklerini sayıp durmak nedeniyle, kavuşma umudundan oluşan zevki çoğaltır. Eğer özlemi duyulan kimse, kendisiyle kavuşmak durumu

mübahsa; bu gibi şeyler helâldir. Örneğin: eşine ve cariyesine aşık olan kimse bunlar tarafından söylenen musikiyi can kulağıyla dinleyebilir.

Böylece sevgilisini temaşa etmekten hasıl olan zevk kat kat artar. Sevgilisini seyrettiği için göz, musikisini ve nağmesini dinlediği için kulak, konusu vüslât ve hicrar olan şiirlerin hoş manalarını anladığı için gönül haz ve nasibini alır. Böylece zevkler birbirini kovalar. Bu da yararlanması mübah olan dünya nimetlerinden başka birşey değildir» der.

Allah elçisi (s) «Oynayınız, eğleniniz. Çünkü, ben sizi ham sofu ve kuru zahid kimseler olarak görmek istemem» buyurur. Hz. Ali «kalb zorlanırsa körleşir» der. Ayrıca İbni Mesud «tıpkı beden gibi

zihne de usanç ve bıkkınlık gelip makul ve hikmete uygun düşen usullerle onu neşelendiriniz» demişlerdir.

Allah elçisi «Oynaymız, eğleniniz, çünkü ben, sizi ham sofu ve kuru zahid kim seler olarak görmek istemem» buyurur.

Peygamberimizin (s) dini söyleşileri biraz fazla uzarsa «kulakların gereksinimi vardır. Biraz da şiirlerinizi ve öykülerinizi dinliyelim»⁽²⁴⁾ derdi.

Müavvin b. Afrâ'nın kızı er-Rübeyyi, Hâlid b. Zevkâna anlatıyor: «Zifafa girdiğim gecenin sabahı Allah'ın elçisi yanıma geldi. Şimdi senin oturduğun gibi yanıma oturdu. Bu sırada kızlar Bedir Savaşında ölen babalarımız hakkında söylenen hamasi şiirleri def çalarak söylemeye başladılar. Bu arada kızcağızlardan biri «İçimizde yarın ne olacağımı bilen bir Nebi vardır» dedi. Bunun üzerine Allah elçisi (s) «Bunu bırak da önce söylediğin gibi söyle» buyurdu.⁽²⁵⁾

Bütün sanatların içerisinde en özgür olanı müziktir. Musikinin çoğu kendi çağı ve kendi dünyası dışında birşey ifade etmez; ne ki gerçek yaşamdan, günün tekdüzeliklerinden uzak olduğu için bizi kendi endişelerimizden ve yaşamımızdan da uzaklara götürür. «Müzik kanatlı olduğu için bize ayakkabılarımızın sıkıldığını bile unutturur.»⁽²⁶⁾ «Horace müzikten üzüntüleri gideren ilaç» diye söz etmiştir. Coleridge «Musiki beni vücudca tazeler ve güçlendirir» demiştir.

«Amir b. Sa'd diyor ki: Bir düğün nedeniyle Kurza b. Ka'b ve Ebü Mesud el - Ansâri'nin yanına gitmiştim. Bu iki sahabe'nin yanlarında türkü söyleyen müğanniye (sanatçı) kızların bulunduğunu gördüm. Dedim ki: Siz Allah elçisinin sahabelerisiniz, aynı zamanda Bedir Savaşında bulunma erdemine ve onuruna da sahipsiniz. Buna

karşın huzurunuzda böyle işler nasıl yapıyor? Dediler ki: İstersen buyur, otur ve bizimle birlikte sen de dinle, istersen geç-git, fakat şunu bil ki: düğünde musiki (lehv) dinlemek için bize ruhsat verilmiştir.⁽²⁷⁾

«Bu hadise göre düğünlerde çalgı ve musiki dinlemek için Allah Resül'ü tarafından müslümanlara izin verildiği Bedir Savaşının iki gazisinin tanıklığıyla sabit bulunmaktadır. Bu tanıklık hem kavli hem de fiilidir.

Düğünlerde; eğlenme, neşelenme, sevinme, oynama, gülme, şen şakrak olma gibi hususlara özel bir ilgi gösterdiği açıkça»⁽²⁸⁾ görülmektedir.

«Sonuç :

* Kerim kitapta musiki ve dans hakkında olumlu ya da olumsuz hiç birşey yoktur. Önemli olan mü'min olmanın onuruna gölge düşürmemektir.

* Allah elçisi ve arkadaşlarının uygulaması raks ve musikiden zevk almanın, dünyanın eğlencelerinden yararlanmanın mübah olduğunu göstermektedir.

* Hicri ikinci asırdan sonra musiki semâ adı altında ta savvufa girmiş, insanı Allah'a yaklaştıran bir öge olarak görülmüştür.

* Bütün çağlarda musiki ve raksa karşı olan kişiler bulunmuştur. Ne ki bunların görüşü sürekli ve kalıcı olmamıştır.»

Not : Bu konuda geniş ve doyurucu bilgi edinmek isteyenler. Değerli araştırmacı Süleyman Uludağ Hocamızın «İslâm açısından musiki ve Semâ» adlı kitabına bakabilirler.

DİP NOTLAR :

- (1) Tirmizi, İbn Mace c: II, sf: 117
- (2) Neylül Eftar c. VIII, Nevevi 30. hadis.

- (3) Suyuti, Camiu's - sağır c. 1. sf: 116.
- (4) Müslim, c. IV. sf: 2055
- (5) İmamı Ahmed, Müsned c. III, sf: 152 c. VI, sf: 116 - Tirmizi c. X. sf: 179. Aynı c. III sf: 358 Nesai - Ahmed Naim - Tecrid Tercemesi c. III sf: 212.
- (6) Mezâhibi'l Erbaa; c. I sf: 192.
- (7) İhya. c. II, sf: 281.
- (8) Buhari c. IV, sf: 108 - Müslim, c. IV, sf: 1811, Müsned Ahmed 1/35, 85, 3/1107, 117.
- (9) Gazali, İhya. c. II, sf: 283.
- (10) İbn Hazm; Risâletün fi'lğma, Süleymaniye, Şehid Ali Paşa No: 2704 Varak, 233 - Neylül, eftâr, c. VIII, sf: 104.
- (11) Bakara sûresi, 29.
- (12) El - Eğani, I. - XXV. Beyrut 1962. c. I, sf: 380.
- (13) İbn Tahir, Kitabu's - sema; varak, 44. b.
- (14) Tecrid Tercemesi c. V. sf: 347.
- (15) Er Risale, 152.
- (16) Hasan Basri - Zemahşehri, Rabi'ül Abrür - Rasid Efendi Kütüphanesi No: 56 c. I, varak 172, a.
- (17) Ebu Süleyman, Risale, sf: 156 İhya, c. II, sf: 280.
- (18) Şeyh Sadî Şirazi, Bostan.
- (19) İslâm Açısından Musiki ve Semâ, Süleyman Uludağ, İrfan Yayınevi, İst. 1976.
- (20) Serrâc, el - Lumâ; sf: 260.
- (21) İslâm Açısından Musiki ve Semâ, Süleyman Uludağ, İrfan Yayınevi, İst. 1976.
- (22) Lois L. Faruki, İslâma Göre Musiki ve Müzisyenler, Çağdaş Bir Değerlendirme, Akabe sf: 49.
- (23) Lois L. Faruki, İslâma Göre Müzik ve Müzisyenler sf: 50.
- (24) Ceffu'r - rua, c. I, sf: 162 - 163.
- (25) Buhari c. VI, sf: 360 - Ebu Davut c. II, sf: 578. İbn Mace bab, 21 - Müsned İ. Ahmed c. 4, sf: 259 c. 6 sf: 360
- (26) Hayat Ayna Aylık Dergi, Sayı: 2 Ocak 1973, sf: 45
- (27) Nesâi, c. VI, sf: 109
- (28) İslâm Açısından Musiki ve Semâ, Süleyman Uludağ, İrfan Yayınevi, sf: 64.

S O N

ismail aydın

M A S A L

Çok masallar dinledim babacığım
- ama gerçekten masal -
hepsi uyuttu beni
sen bir masal anlattın
ayakta tuttu beni

Ne Kaf dağı Ergenekon,
ne hayaller ülkesi
yıkılan koca devletler
gözümde yıkım fesi
çok tez büyüttü beni

Sen bir masal anlattın babacığım
yüreğimdi ülkesi.

HEP ÇOCUKSU KALMAK

Varsın elbiselerim toz toprak olsun
çocuksu kalsın bir yanım
ve okşamaya değsin illa bir yerim
anneler bizi anımsayınca şaşırmasın

Boğmayın sesimi taş yapılarda
arada bir rüzgara değsin saçlarım
çizsin camlara kuş resmi ellerim
Sinan gibi çamurlarla oynasın

Bu kentlere kar bile kara yağar
yağar en çocuksu yerlerimize
örter anmaya değer günlerimizi
hiçbir şey anımsamazsınız

Kimse çocuksu kalmasın.

AÇMAZLARIN AYIRIMINA VARMAK

yeşim elçi

D E N E M E

Kimi halkı müslüman toplumlarda, insana değgin öğretiler, yapıları gereği cahili eğitimlerini tüm toplum katmanlarına eriştirebilmek için olanca çabalarını göstermektedirler.

İnsanların yüreklerini kendi isterleri doğrultusunda biçimlendiren, bu öğretiler «akaid'de bid'at» denilecek özellikleri gündeme sokmuştur. İnanıldığını savlıyan her kişi bunun ayırımına varmalıdır. Kara siyasanın ve sömürüye yaslı tutumların sonucu oluşan şaşkı; genel - geçer olarak inananlarıda içermektedir. Oysa İslâm dini hiçbir öğretiye gerekseme duymadığı gibi, o öğretilerin kurum ve kurallarına da gereksinim duymaz. «Savbileşim - karşısav» gibi; öğretilere özgü terimlerin, vahiy öğretisiyle hiçbir ilintisi yoktur. Vahiy bir ilkeyi yadsıyanla tümünü yadsımak aynı sonucu doğurur. Çünkü, kesinkes bilinen ve bu konuda belğitlerle ortada olan bir husus üzerinde, kuşkulanmak bile inanı yoker.

Yaratanın son elçisi (s) «İsrailoğulları yetmişiki parçaya benim taraftarlarım ise, yetmişüç parçaya ayrılacaktır. Bunlardan birinin dışında ötekilerin tümü ateş halkıdır» buyurmuştur. Yanındakiler «onlar kimlerdir ey Allah'ın elçisi?» diye sorunca; «Benim ve dostlarım yolunda olanlardır» der. Öyleyse her inanç eri sürekli konum saptaması yapmak ödevindedir. Bugün yetmişüç parçanın birçoğunun oluştuğunu gözlemlemek olasıdır. Ne ki, bu parçaların özelliklerini belirlemek oldukça güçtür.

«Bu parçalara değgin be-tik verenler; gerçeği saptırmışlar ve karşıt düşünöleri küçük düşörebilmek için düşöncelerine bile bile ekleme-lerde bulunmaktan geri durmamıştırlar» der bir yazısında ünlü bilge imam-ı Eşari.

Şimdilerde de sınırı taşma ve gerçeği saklama, aynı hal üzere çizgilerinin renklerini netleştirerek sürmektedir. Bu konuda Allah elçisi «doğru yol üzere olan bir millet, ancak kendi aralarında iç

çekişmeyle sapıklığa düşer» sözünü çok düşünmek zorundayız. Çünkü, sınırı aşan insanlarla, sınırı daraltan insanların birlikteliği ve hak üzere olmaları olanaksızdır. Her zaman gözlemlerimizle tanık olduğumuz gibi, her iki tarafta irdeleme ve tartışmalarında, haktanırlık çizgisinin dışında ölçütsüz devinebilmektedir. Bu evrede şu güzel saptamayı anmada yarar vardır: «Bildigini yaşamıyan bilgenin ve bilisiz zahidin fitnesinden sakının. Çünkü, bunların fitnesi, her sapığın sapıklık nedenidir» buyurur, peygamberimiz (s).

Bugün çevremizde, bildigini yaşamıyan bilgiler olduğu gibi, yaşadığını sanan bilisiz zahitlerde sözkonusudur. Kendi doğamıza uygun öz kimliğimizi bulmak zorundayız. Başkalarının verdiği kimliklerle, kendimizi ve birbirimizi anlamamız mümkün değildir. Sapık fırkaların sapıklığından korunabilmemiz, çağdaş kurumların oltasına yem olmamamız için buna mecburuz.

ahmet yürekli

SUSMAKTAN YORULDUM

Cefa beni iyi tanır
Rüzgarlarına bastırır şehrimizi
çatıları boğazlanır evlerimizin
Şiir kitabım sokakta vurulur
zor atar kendini
hayatı ehveni şer saymayan sevgilimin ellerine

Ağacıyla, taşıyla, alın gibi ovasıyla
ve zehir hayatıyla
kapım her açıldıkça içeri dalan elleriyle
bu dünya
şeytan adına yaşıyor
sözde ilahlara hiç kul olmadığım
göz altında tuttu cesaretimi
Yakıştırdı ağıduma güneş yağmurunu da
Ekmeği ve kitabı kutsal
kıyamı aziz bilişimle
çileden çıktıkça
bu dünya
şeytan aşkıyla dönüyor

Karnına taş bağlamış bu topraklara
vatanım dedikçe zevcem
o köy soylu gelin
ismimi kalbine muska takıyor

Gözlerim ikindi dualarında çırpınır
sütpembe rüyaları üstünden silmek için
Bulgurlu ve çökelekli akşam sofralarındaki sessizlik
beni hayatın pırlıtısı kılar
Sözlerimin acıyı tavaf mevsiminde
kanlı bir şeritle ayrılmakta arası ikindiyle akşamın
Ve hayat celladın korkulu rüyalar gördüğü son uyku
çekilmezliğinde
İsteksizim seni yaşamaya
ey cahili hayat

Ben de anı tazeledim bakarak askerlik resimlerine
şarkımda yürekler harmanlandı
sesimi yonttu okuduğum şiirler
ince ve içten bir sesle çağırdım insanlığı

Tebrik kartlarıyla da olsa almasını becerdim gönlünü
halkımın

Başımı düşünceleriyle verdiğim sevda
hazır kucagında istedim toplansın gönüllerimizi

Bileklerimdeki kelepçeye taktığı gözlerinden öptüm
sevgilimi
Parmaklıklar ardında gömüldüğüm zemheri hayatta
ölümü istemeyen birşey de bu
Tesellim, sevgilimin üç tomurcuğu çocuklarımı
saplamak dünyanın bağına

Beni şaşırttıysa hayat gözlü kızlar
ve ne zaman gönlümü çalmaya kalktıysa biri
o yarım Türkiye çaybahçelerinde
bir bardak çaya tav oluşları geldi aklıma
üstelemedim

Aşkını anlaşılabilir yönleriyle tanıttı ziyareti
çocuklarımın
bunu bana çok görseler de
ben yine mesaisi bitmek üzere olan gardiyan
sigarasıyla teselli bulurum
dolmaktayken vakti görüşülerin

Çürük köprülere sürülmüştüm
acıdan kafeslerde tutuldu yüreğim
dizinin bağı çözülmüş bu dünyayı utandırdım..

İnsanların da gözünü ısırılmış bir yanım
Bir yanımsa alnını kuşlara sığınak kılan
bu köylü kadınının aradığı adamdı

Ölümün o soğuk demirli kapılarını aralayan
teyze kızımın
hayata küflü toplu iğnelerle iliştilmiş
gülücükleri de
beni hayata bağlayamadı

Asilim, ayrıcalıklarımı bilmeyenler de çıkabilir
oysa yanan gemilerin ardından ağlayacak sebeb
bulamam

Huyumun insanları temizleyen yanıysa
duayı ölümlerden çok
yaşadığını sananlara okumamdır
İşte bu, dilimi bıçaklara da kardeş kılar
Terli yıldızların göğünün zulasına sığındığı
bu adını bal ile anamadığım dünyada
hangi şehre gitsem hep aynı yazgı :
Günahı boynuna
ipi incelediği yerden kırılan insanlar
uykunun kanını sömürdü laci gözleriyle
Mutfaktaki o porselen şakırtısında
göz göze gelişinde bir gelinin
aynalarda laçkalaşan görüntülerde
şarkuların bitimindeki hüznünde
çşsiz durgunluğunda ikindilerin
taze can bir çocuğun salınan ıslak beşiğinde
yenilerdi kendini ve bütün sözcüklerini
ölüm tünellerinde tüketmediği ömrünü
hep hoş can kalırdı insan

Dalgalarla şehvete gelmiş sahil taşlarının
yalnızlığında

hürmet kuşları yemledim/mevsim sonbahar
deli dakikalar da geldi zamanın avuçlarında
banyo bacalarında sis, ölü saat: deli duygular
buzlu ayran sohbetinde fakülteli kardeşim
ablam biçki dikiş kursunda
annem, bir de ben
bir de peçetelerle kurtulmaya çalışılan kanı zamanın

Tuşa geldi yüreğim bir şiirin ilk dizesinde
acı ve fena anlamlar beni dize indirdi
yüreğini kiraya vererek ekmek kazanan
şairlerce de takdire değmezdim
Bana bir çöp sigarayla kazanılan dostlukların
onarımı için özel ders verilmedi

Rahmetli dedemin işlemeli mendilinden
tütün parası çalan amca uşaklarının
ağzını dağıtmak da gelirdi elimden
Ben, yine sabrın selamet
sükutun altın olduğuna verdim gönlümü

Aynalardan yanıt umar sorgulamalarım da oldu
Kafa tasımı su tasıyla karıştırdığımı hatırlamasam bile
bir an, bıçağın teni terkediş sıcaklığını
dudaklardan ve alevden çaldığımı düşündüm
Bu düşünceler insanı ağıta çağırırdı
birbirinden anlamlı binbir ölümlere çağırırdı
hasret pınarlarında yıkardı

Bir çoban mükellef sofraları özlerdi
pınar başında, et süt yoğurt içinde olsa da
Bir kadın beklerdi asker kocasını sıcak yatağında
döndüğü akşamda

Hayatın bu oyunlarına karşı oyun koymadım
İlham melekleri beni aradığında buldu bu yüzden
hiçbir gönül doymadan kalkmamalı bir dizemden
sonraki dize de benim diye
Sesimi ve ellerimi kullanmadan
kalbimin uçurumlarını
tabiattan, kuru güllerden
ve düşen bir yaprağın semaya çizdiği kavislerden
doğan duygularla doldurdum.

Aynalardan yanıt umar sorgulamalarım da oldu
Şimdi hayatın elinde kalan anlamımı düşünüp
bir parktaki kanepeye sırt üstü uzanmış
saatlerce ağlıyorum
ne Ankara duyuyor
ne Adana sesimi tanıyor hala

Sen toprağına bir yağmur altı arayan kadın
çiçeklerine tecavüz edildiğinde
yaşadıkça ağlayacağımı düşündün
bu düşüncende umutlarım gezindi bu güne dek
nefesin ve amber çiçeği
ne kadar yabancı demedim bu dul gecede
Bir şehrin geçmişi ve geleceği
yuğruldukca sıcak sesinde
ve sözcüklere utanmayı öğretince yüreğin
bir halkın alnında kadın özgürlük aşısıdır
diyeceğim bir dizenin en alımlı yerinde
Susmanın yakamı toplaması beni çileden çıkardı
Sözün alevleri arasında durdum şimdi
imgeler bir kuşa binip ucuyor şiirlerimde.

AYMAZLIĞIN KÖRLEŞTİRDİKLERİ

nedim olgun

D E N E M E

Ateş yurdunun ateş halkı olmamak için; bize tanınan süreyi öteye ayarlı kılmak zorundayız. Ancak, yaradana kavuşacağımı ummayanlar ve dünya yaşamıyla yetinenler, Allah'ın temel ilkelerinden aymaz olurlar.

Yeryüzünde haksız yere büyülenenler Allah'ın kutlu belgitlerini göremiyenlerdir. Bu azgınlara birileri gösterse bile, inanmazlar. Oysa sapıklık yolunu gördüler mi can atarlar. Tüm bunlar doğasına aykırı yaşamının, kendi başına buyruk olmanın ya da özkışılığını bir başkasının istençleri doğrultusunda yöndirmenin sonucudur. Öteyi yadsıyanların tüm edimleri yarar getirmeyecektir. Üstelik, kendilerine tanınan zamanın bütün anlarından sorgulanacak ve ödünsüz ölçütlerle yargılanacaktır.

İnsanloğlu bir kez aymazlığa düşmeye görsün. En açık seçik gerçekler karşısında hiç birşey duyamaz, genelde her an olup biten, özelde zaman

zaman vuku bulan olağan ve olağan üstü olaylar karşısında; yürek ürpertisi duyamaz, donuk, durgun bir yaşamın esiri olur. Bir gün ünlü gönül adamlarından birine; «bize bir keramet buyurmaz mısınız?» demişler. O kişide kalıp oturmuşlar. Neden sonra bilsenyle bekleyenler «efendim bize keramet buyur mayacakmısınız?» diye isteklerini yinelemişler. O Allah dostuda görmeyen gönül gözüne elden ne gelir,» diye söylenmişler...

Yeryüzünde haksız yere büyülenenler Allah'ın kutlu belgitlerini göremiyenlerdir. Bu azgınlara birileri gösterse bile, inanmazlar.

Birgün toros dağlarından, eski adıyla mağara ilçesinden arabayla Adana'ya geliyoruz. Oldukça görkemli, yürek kabartıcı görüntüler, uçurumlar vardı. Biz de sık sık arabadan iniyor, bu olağanüstü görüntüler karşısında anlattımsız düşünceler, düşler yaşıyorduk. Arabanın içinden ilk kez bizimle inen, bir daha hiç inmeyen arkadaş «yahu yeterin artık, çocuk gibi, hiç dağ görmediniz mi?» diye serzenmişti. Yanımdaki arkadaşına ne dersin demiştim de; arkadaş «O da bakıyor ama göremiyor» diye yanıtlamıştı. İnsan, insani bakış açısını yitirdi mi, kara dağlara kara davarların bakması gibi bakıyor da, bir türlü yaşamın anlamına varamıyorlar.

Allah kerim kitabın da «Kalpleri vardır onların, anlamazlar; gözleri vardır görmezler; kulakları vardır, işitmezler. İşte onlar davarlar gibidirler, hatta onlardan da sapıktırlar. İşte onlar aymazlardır». (Arat, 179)

hz. muhammet mustafa

MAĞRADAKİ ÜÇ ADAM

H İ K A Y E

Sizden önce yaşayan insanlardan üç genç yola çıktı. Geceyi geçirmek için bir mağaraya girdiler. Az sonra dağdan bir taş yuvarlandı ve mağaranın ağzını kapattı.

Birbirine şöyle dediler: «İyi amellerimizle dua etmekten başka bizi buradan hiçbir şey kurtaramaz.»

İçlerinden birisi :

— Allahım! Benim oldukça yaşlı annem ve babam vardı. Onlardan önce ne çocuklarıma ne de hayvanlara birşey yedirip içirirdim. Günün birinde odun toplamak için uzaklara gitmiştim. Onlar uyuyuncaya kadar dönemedim. Akşam yemeklerini hazırladım; fakat onları uyumuş buldum. Onları uyandırmayı da, onlardan önce ailece akşam yemeğine oturmayı da hoş görmedim. Elimde çanakla uyanmalarını bekledim.

Nihayet gün ışığı. Çocuklar ayaklarının altında aşıktan ağlıyorlardı. Annem, babam uyandılar; akşam sütlerini içtiler.

Allahım! Eğer bu işi senin rızan için yapmışsam, bu taştan çektiğimiz belayı bizden uzaklaştır» dedi.

Taş bir parça açıldı, ne ki çıkacak gibi değildi.

İkincisi şöyle dedi :

— İlahi! Amcamın bir kızı vardı ki, onu bir erkek bir kadını ne kadar sevebilirse, ben de o kadar seviyordum. Kendisiyle birleşmek istedim; fakat kabul etmedi.

Birkaç yıl sonra bir kıtlığa uğrayınca bana başvurdu. kendsini bana teslim etmek

şartıyla ona yüz virmi altın verdim. Kabul verdim. Kabul etti. İlk fırsatta yanına vardım. Bana «Allah'tan kork da haksız olarak mührümü bozma» dedi. Ben de bu çok sevdiğim kadından senden korkarak uzaklaştım. Verdiğim altınları da ona bıraktım.

Allahım! Eğer bu zinadan sırf senin rızanı kazanmak için uzaklaşmışsam, içinde bulunduğumuz belayı üzerimizden gider.

Mağaranın kapısı bir parça daha açıldı; yine çıkabilecek kadar değildi.

Üçüncüsü de şöyle dedi :

— Allahım! Ücretle amele tuttum ve ücretini verdim. Fakat amelelerden biri ücretini almadan çekip gitti. Ben de onun hakkı olan parayı çalıştırdım, onun nam ve hesabına mal çoğaldı.

Bir süre sonra adam yanıma geldi.

— «Ücretimi ver», dedi. Ben de :

— «Şu gördüğün deve, öküz, koyun... senin paranla kazanılmıştır.

Al götür» dedim. O da :

— «Ey Allah'ın kulu! Benimle alay etme» dedi.

— «Seninle alay etmiyorum, gerçeği söylüyorum» dedim.

Sonra malları aldı ve hepsini sürüp götürdü; hiçbir şey bırakmadı.

İlahi! Eğer bunu senin rızan için yapmışsam, içinde bulunduğumuz belayı üzerimizden uzaklaştır.

Taş mağaranın ağzından kaydı..

Üç arkadaş da çıkıp yürüdüler.

TEVHİD FAKİH VE TOPLUM

fatih gülriz

TOPLUM BİLİM TEORİLERİ

İnsanların sosyal pratikteki yerini belirleyen, kuşkusuz itikadi konumlarıdır. Günümüz toplumlarındaki insanın durumu açısından bakılacak olursa, hakim hayatı yaşayanlar cahiliyenin itikadi ve fikri güçleri içinde yer alırlar. Toplumların tayin edilmiş hayatı yaşıyor olmaları, önlerine dikilmiş amaçları benimsediklerini ve bu amaçları gerçekleştirme çabalarına kattıklarını gösterir.

TOPLUMDAKİ SOSYAL SINIFLAR

Toplumların, kültür, sanat, ekonomi, siyaset ve hukuktan müteşekkil sosyal yapısına, o toplumun itikadi yapısı denildiği gibi, bir itikadın sosyal yapısı da denir.

Tevhidin, kendi sosyal yapısına insanı oturturması meselesi, günümüz müslüman düşünürleri meşgul ederken, cahili bir sosyal yapıya onu nasıl yerleştirdiği konusu ihmal edilmektedir. Tevhidin, cahili bir toplumda müminlere belirlediği vaziyetin ve bu vaziyetin fikhini kavramanın günümüzde zor görünüyor olması, sosyal yapıdaki sınıflaşmaları değerlendirebilecek bir idrak temasından yoksun olmaktan kaynaklanmaktadır.

Sosyal idrak şeması, bir itikadın topluma verdiği biçimdeki ana çizgilerin şuurdaki eskizidir; yani

toplumda mimar olan gücü, anlaşılır ve kavranabilir kılan şuurumuzdaki ön ve temel bilgidir. İdrak şeması olmadan, toplumdaki, ayrıntılara gömülmüş, ferdi ve sosyal özelliklerini bile doğrudan kestiremediğimiz ilişkiler bütünü oturma zeminde uğraşmak, beyhude yorulmak olacaktır. Toplumun canlılığının ve iradesinin bir tezahürü olan bu ilişkilere kişiyi yerleştirmek, vaziyet ve istikamet etmek için, kişinin iradesine rehberlik edecek tek şey idrak şemasıdır.

Tevhid, kişinin şuurunda, insanları Allah karşısında ya söz dinler yada büyüklenen azgınlar olarak sınıflandırarak toplum biçimindeki ana çizgileri netleştirirken, bir de sosyal şema oluşturur.

İnsanı sosyal pratikte bir yere oturtan itikadi konumu, Allah karşısında aldığı durumla belirginleşir. Toplum, iradesini büyüklenen azgınların heva ve hevesleriyle tasarruf etmelerine bırakırsa, ortaya cahili bir sosyal yapı çıkacaktır. O toplumda Allahın sözünü dinleyen sınıf azgınlığa düşeceğinden, sosyal yapıyı değiştirmek için azgınlarla mücadeleye girişecektir. Bu mücadele, azgınların da Allahın sözünü dinler oluncaya kadar devam edecektir. Tarihi vücuda getiren de işte bu mücadeledir.

Tarih boyunca insan, kendini iki büyük olgu karşısında itikadi yönden tarif etmek zorunda kaldı. Birincisi, cahili sömürü sistemleridir. İkincisi ise, müslümanların bir toplum oluşturmaya çalıştığı ve tevhidi sosyal yapıyı kurmaya giriştiği bir ülkede, aralarından çıkan bir ailenin yada bir kavmin iktidarı gasbederek kurduğu sömürü sistemidir.

Her iki cahili sosyal yapıda da, çelişmenin bir yanında Allah'ın sözünü dinleyen müminler vardır. Cahili toplumlardaki azgınların yerini, hanedanlığın temsil ettiği sosyal yapılarda aile azgınları yer aldı. Saltanat, islam toplumuna zorla giydirilmiş bir cahili sosyal yapıdır.

Mümin için bir belirsizlik söz konusu değildir. Çünkü her iki sosyal yapıda da sömürülen ve ezilen kutuptadır. Müminlerin, tarihi süreç içindeki itikadi konumu, sınıfını belirler. İlahi sözü dinliyor olmak, müminleri herhangi bir toplumda Allah için sınıf haline getirir. Çünkü itikadi konumu gereği, nesnel olarak sınıftır.

FAKİH VE İDRAK ŞEMASI

Müminin, ilahi sözü dinliyor olmak için fıkha ihtiyacı vardır. Fıkıh, tevhidi itikadın Allah, kainat ve hayat hakkında oluşturduğu

izahlardır. Kişi, başta Allah'la olan ilişkilerinde fıkıhla bir konum kazanacaktır. İnsan - Allah ilişkisi, kişinin gerek kendisiyle, gerek toplumla ve gerekse tabiatla olan ilişkilerini de içine alan kapsamlı bir ilişkidir. Fıkıh, insana, Allah'ın huzurunda, kendisi görmese de onun gördüğü şuuruyla yaşama anlayışı içinde, bütün ilişkilerini insani şekle ve muhtevaya dönüştürür. Fıkıh, derin, gelişmiş ve güçlü anlayıştır; bu anlayış zekayı güçlendirir, aklı olumsuzluklardan temizler, gönlü zenginleştirir ve ruhu zindeleştirir. İnsan, fıkıh sayesinde azgınlıktan kurtulma, azgınlara razı olmama, her ikisinin de bir zillet olduğu anlayışına kavuşur. Böylece fıkıh, mümini toplumda iktidar olmuş azgınlara itikadi hegemonyasından kurtarır; «kendisi için» hale getirir; yani zerre kadar günahın cezasını çekeceği, zerre kadar sevabın da eğer makbulse karşılığını göreceği anlayışıyla, hayatın içinde uhrevi hesabı gerçekleştirerek mümini fakihlik düzeyine yükseltir.

Fıkıh, insana Allah'ın huzurunda, kendisi görmese de onun gördüğü şuurıyla yaşama anlayışı içinde, bütün ilişkilerini insani şekle ve muhtevaya dönüştürür.

Allahu, Teala, her müminden fakih olmasını istemiştir. Herbir mümin, fakih olmak suretiyle ilahi sözü öğrenmiş ve anlamış olacaktır. Fakih, bir düşünme usulü (fıkıh usulü) sahibi olarak dinde müctehit olabilir. Bu usulün oluşturduğu mezhep içinde kimi gelişmeler yaparak mezhepte müctehit olabilir. Yada kimi meselelerde icthad yaparak meselede müctehit olabilir. Fakih, illa müctehit olacak diye bir şartta yok lehindeki ve aleyhindeki durumlarla ilgili hükümleri çıkarıldıkları kaynaklarıyla beraber öğrenmesi de yeterlidir; her müminin içinde bulunduğu hallerle ilgili hükümleri bilmesi kendine farz kılınmıştır çünkü.

İnsan, fıkıh delilleri ve tefekkuh etmeyi bilmeyince, gerekli zihni donanımdan yoksun olacağından, zihni acziyete düşerek sefihleşecektir. Sefih kişi, duygularının, arzularının, ihtiraslarının, hevalarının ve heveslerinin elinde oyuncak halindedir.

TOPLUMDAKİ SINIFSAK KARGAŞA

Aslında cahili toplumlarda insanın sosyal konumunu azgınlara karşısında belirlemesi çok kolaydır. Allah'ın sözünü dinliyor olmak, insanı itikadi konumunun ayırımına pratik olarak götürecektir. Bu-

Bir meşrebe mensubiyet, müslümanın sınıfsal ve sosyal gerçekliğini değiştirmez. Azgınlara karşı mücadele itikadi bir gerekliliktir. Meşrepperestlik, kişinin sınıfsal konumunu kargaşaya düşürmektedir daha çok.

Müslüman, bir idrak şemasına sahip değilse, sosyal pratikteki durumu biraz bulanıktır; azgınlara olan ilişkilerinin sınıfsal içeriği konusunda şuur yeterli berrak olmayabilir. Kişinin, cahili sosyal yapı karşısında yerini net olarak tanımlayamaması, azgınlara çoğu zaman işine yaramıştır. Bu sebeple cahili toplumda yaşayan bir müslümanın fakih olabilmemesinin ilk şartı, tevhibi bir idrak şemasına sahip olmasıdır.

Sınıfların karşılıklı mevzilenişi, islam toplumlarında derinlemesine bir tahlilin yardımına gerek olmak sızın gözlemlerle tespit edilebilir. Çünkü kişi, sınıfsal karakterine sosyal pratik içinde kaynak bulmakta güçlük çekmeyecektir. Söz dinleyenler, amelleriyle kendi sınıfsal gerçekliğini korurken, azgınlardan da kendiliğinden ayrılarak onları iyice belirginleştirir.

Fakat cahili toplumlarda, özellikle müslümanların kendi sınıflarına varlık kazandıramama durumlarında her bir insan tekinin hangi sınıfta yer aldığına tespiti derinlemesine bir tahlilin yardımını gerektirir. Müslüman için çevresiyel olan ilişkilerinde ilahi ölçüye bağlı kalma zorunluluğu olduğundan vaziyetinin tespiti ve fıkıhının belirlenmesi, cahili toplumlarda vazgeçilmez bir ihtiyaçtır.

Müslümanlar, gerekli zihni kudreti ve cesareti kazandıklarında, bir fakih olarak içinde buldukları toplumun itikadi yapısındaki ana çizgileri oluşturan unsurları kolaylıkla farkedecektir.

radaki zorluk, zihni olmaktan çok, cahiliyenin siyasi tahakkümü ve satın alma gücünden doğar.

İnsanın yoluna çıkan, gidişatına bir yön vermek isteyen her inanç ve düşünce, bir nazariye yada bir hukuki ve felsefi metin olarak eline varmakla doğrusu boşa yorulmuş olur. Çünkü bir düşüncenin takip edebilmesi ancak sosyal, siyasi ve iktisadi hareketleri yürütecek bir siyasi toplumla mümkünür. İnsan, belki Allah'ın dinini öğrenme imkanı bulmuştur. Allahu Teala kişiye sözlerini anlamaya yetecek zihni gücü vermiştir. İlahi sözü dinlemek, yalnız bilmek olmadığından, onu benimsemeyi ve pratiğe indirmeyi de içine aldığından, özellikle cahili toplumlarda güçleşir. Allah'ın sözünü dinleyenler, sınıfsal varlıklarını ayakta tutabilmeleri ve sürdürebilmeleri için gereken toplumun gücü ile iktidarı ele geçirme ve hayatı düzenleme amacını serahatle açıkladıklarından karşılarında açık ve gizli düşmanlar olarak azgınlara bulacaklardır. Söz dinleyenler, canlarını ve bütün imkanlarını kullanarak cahili toplumun itikadi yapısını değiştirmeye çalışırken, azgınlara başarıya açılan kapıları kitleyerek karşı koyacaklardır. Azgınlara, iktidarı kendilerine bırakmış olan mevcut toplumdan zaten memnundur; varlığını tehdit eden müslümanların gücünü yok etmek için siyasi tahakküme ve satın alma gücüne başvuracaktır. Bu durumda, Allah'ın dinini benimsediğini söyleyen kimi insanların azgınlara (Devamı 30. Sayfada)

ŞEYTAN AYDINLATIYOR

seçkin namlı

D E N E M E

Aydın üzerine yeni görüşlerim ve orijinal görüşlerim mi var? Onu hiç bilinmeyen taraflarıyla mı anlatacağım? Dikkat etmeliyim. Dil uzattığım aydın. Okuyucu mutlaka tedirgin olacaktır. Aydın çağdaş insanın mürşidi. Her toplum aydınına sadece güvenmiyor, artık hem inanıyor, hem de aşık. Çünkü o en büyük sosyal fayda peşindedir. Herkes aydınına gözü gibi korumuyor mu? Aydını bir kenarda yakalayıp sigaya çekmem toplumda dehşet yaratatacak, biliyorum. İnsanımız yasalarda tanrıya küfretmenin suç olmadığını bilmiyor: benim aydına «cihad» ilan etmekle onun onurunu kırdığımı, hakaret ettiğimi düşünecekler... Halkı aydınlatmak mı? Duvara konuşsam daha iyi. Zaten her toplumun aydını gerekeni yapıyor. Bize hariçten gazel okumak düşmez. Fakat bu yazılmalı. Putlara, tabulara ve hurafelere bayrak açan bir dine inanıyorum. İnsanların kutsamalarına aldırılmadan aydının yakasını toplamak gerekir. Gerçeği ilk söyleyen çoğunlukla sevilmez, nefrete maruz kalır, küçümsenir. Bunları düşünerek, ama cesaretle elime alıyorum kalemi.

İlkokuldaki bayan hocamın kulakları cınlasın. Sözlerini hala unutamıyorum: Ay-

dın, insanı insanlığına götüren kişi imiş. Aydınlanmadan (klasik anlamda metafizik bir kavram olmasına rağmen) toplumu insan aklı ve tabiatıyla düzenleme amacını izlemeyi anlamalıyım. Aydın ve aydınlanma kelimelerinin bu tanımlarıyla yıllar sonra bir felsefe sözlüğünde karşılaştım. Açıklamalar da vardı. Böylece hocamın hafızamda koruduğum bu sözleri üzerine yeniden düşünme fırsatı doğdu. Bana insanın ilk aydınlatılışını hatırlattı birden.

Atalarımız Hz. Adem ile Hz. Havva cennette mutlu günler geçiriyorlardı. Allahu Teala kendilerine cennetin bütün nimetlerini helal kılmıştı. Yalnız bir ağaçtan uzak durmalarını buyurmuştu. Bununla nefesine hakim olmayı ve iradesini kuvvetlendirmeyi öğretiyordu.

Allahu Teala, onlara şeytandan sakınmalarını ve şaşırtıcı sözlerine kanmamalarını bildirdi. Şeytanın Hz. Adem ile Hz. Havva'dan hoşlanmadığını, onlar için sürekli kötü şeyler düşündüğünü biliyordu. «Ey Adem -dedi- şeytan senin ve eşinin düşmanıdır. Bu düşmanlığı yüzünden sakın sizi cennetten çıkarmasın. Sonra bedbaht ve perişan olursunuz. Sizin için cennette aç

kalmak, açık kalmak, susuz kalmak yok. Rahatınızı bozacak bir sıcaklık ta yok.

Şeytan ise onları cennetten uzaklaştırmak için durmadan tuzaklar kuruyor, dolaplar çeviriyordu. Nihayet bir fırsatını bulup yanlarına sokuldu. «Ey Adem- Sana, seni cennette ebedi kılacak bir ağaç ve zeval bulmaz bir devlet için rehberlik edeyim mi?» dedi. Hz. Adem şeytana döndü, ne demek istediğini sordu. Şeytan da ona Allah'ın yaklaşmalarını emrettiği ağacı gösterdi.

Hız. Adem onun bu sözüne kulak vermedi. Fakat şeytan yılmadı, ümidini de kesmedi, hayatın her alanında önüne çıktı. «Rabbınız, melek olurlar ya da cennette temelli kalırlar diye bu ağaca yaklaşmaktan Hz. Adem onu dinlemedi, yüzünü ekşitti ve Hz. Adem onu dinlemedi, yüzünü eşkitti ve hemen yanından uzaklaştı. Şeytan arkasından koştu ve yemin etti. «Bana inanınız. Ben size öğüt verenlerdenim» dedi.

Şeytan bu kadar büyük yemin edince, Hz. Adem ile Hz. Havva düşünmeye başladılar. Nasıl olur da bir kimse Allah'ın adına yalan yere yemin edebilir? Sonra da Allah'ın yaklaşmalarını emrettiği ağacın meyvesinden yediler.

Dikkat ederseniz Kur'an-ı Kerimden aldığımız bu hikayede insana yeni bir insan tanımını ve toplum biçimi sunuluyor. Şeytan, ilk insana melekleşmeyi teklif ederken ya da sürekli cennette yaşamayı vaat ederken, Allah'ın daha önce insana bildirdiği insan tanımını ve yaşama biçimini kişinin gözünde küçültüyor, kendi kuruntularını «öğüt» adı altında çok mantıklı ve cazip bir şekilde sunuyor. Amacı insanı Allaha isyan ettirmek. Verilen emirlerin dışına çıkarmak.

Günümüzde kullanılan anlamıyla ilk aydınlatmayı şeytan yaptı. Hz. Adem de onu aydın sanmış olacak. Yemin ettiğine göre doğru söylüyor. Şeytanın hilelerinden biri de insanı hak ile sapıtmak. Bugün islamın hükümleriyle müslümanları aldatan kimi belamlar, kimi tağutlar şeytanın bu gelenegini sürdürüyor olmalı. Sonuç hep aynı. Allahu Tealanın uyarısına rağmen yeni toplum biçimleri ve yaşayış usulleriyle müslümana isyan ettiriliyor.

ali okur

VE ATEŞ BÖCEĞİ

H İ K A Y E

Okullar dağılınca, kentın ikinci kalabalığına o da karıştı.

Boyasızlıktan iyice sırttan ayakkabısı iki de bir bakışlarına takılıyordu. Bir de panolonunun paçası ta topuklarına dek kısa olması, hiç de çekilir gibi değildi. Ders aralarında okullarının avlusunda gezinen, konuşan, arkadaşlarına kolay kolay karışmazdı. Tüm gözler kendine çevrilmiş gibi tedirgin olurdu. O yüzden ders aralarında, ya sınıfta oturduğu sıraya gömülür kalır, ya da kendi gibi aynı yazgıyı üleşen bir arkadaşıyla halleşirdi.

İkinci vaktinin insan seli içinde binbir duygulanışlar, düşler içinde çelimsiz, zayıf bacaklarıyla akıp gidiyordu. Zaman zaman eşya vitrinlerindeki görüntüsüne bir göz atıp, kansızlıktan uçuk benzine baktıkça, içinde karamsar, garip esintiler uçuşuyordu. Hele de babasının acemi elleriyle yaptığı kötü traş, başında bir ayıp gibi sırtıp duruyordu.

Çoğu kez olduğu gibi yine içinden babasına kızmak geldi. Ne diye bu kadar çalışmasına karşın şu yoksulluk evlerinden hiç gitmiyordu. Bir gün olmasın ki yoksulluk yüzünden annesiyle babası evde bir kavga çıkarmasın.. Bu kavgalara, anlam veremeyen kardeşleri dışında ağbeyi ile kendisi ister istemez katılırlardı. Her zaman olduğu gibi, annesinin hıçkırıkları evin içini doldur-

masıyla, kavga da son bulurdu. Çoğu zaman bu çekişmelerden ne ders çalışabilir, ne de çalıştığını anlayabilirdi. Geceler boyu iç geçirir, zaman zaman sessiz sessiz ağlardı. Üstelik bir kaç kez babasının ölümünü bile düşlemişti. Ama sakın zamanlarında bu düşlerinden farkına varılmış gibi utanırdı.

En büyük tutkusu kitap okumaktı.

Kitap, içinde büyüyen bir yangındı. Vitrinlerde kitaplara bir baktı mı, unuttur giderdi yorgunluğu, açlığı, zamanı.. En sevilen, en yetkin öğretmenleri hep okumaktan söz etmiyorlarmıydı? Okumayan öğretmenlerinde, hep bir sıkıntı, hep bir karamsarlık, hep bir boşvermişlik gözleniyor muydu? Oysa okumaktan, kitap okumadan söz eden öğretmenleri, tutkulu, sevecen, yaşamı seven insanlardı.

İşte yine bir kitapçıda, bir haftadır baktığı kitabın yüzüne tüm içtenliğiyle, tüm dalgınlığıyla bakışları yapışıp kalmıştı. Baktığı kitabın yazarının bir kitabını simit satarak kazandığı para ile almıştı. Ne çok hoşuna gitmişti. Gecelerde, gündüzlerde, yollarda duraklarda, ezberlediği tümceleri arkadaşlarına ne çok okumuştur.

Başı hafif omurlarına düşük, boyasız ayakkabısının ve paçası topuklarındaki pantolonunun üzerinde, yarı açık ağızıyla bakı kaldığı kitapta; uzaklara, çok uzaklara gitmişti..

Uzun ve geniş kitap dükkanı kentin en büyük kitapçısıydı. Her gün gelip, aynı yerde aynı kitaplara bakan bu on üç, on dört yaşındaki genç dikkatini çekmiyor değildi, kitapçının. Ne ki kitapçının işlerinin yoğunluğu ve belki de vurdu duymazlığı, genç insanla konuşmasına hep bir mani olmuştu.

Epey bir süre alacağı kitaba derin bir kuyuya bakar gibi bakmaktan kurtulup; her öğle zeytin ekmek alıp yemesi için verilen parayı «sanki oruç tuttuğumda birşey mi oluyorum» diyerek biriktirdiği (küçük - bo-

zuk) paralarını paçası topuklarındaki pantolonunun cebinde el yordamıyla birer birer bir kez daha, bir kez daha sayıyordu.

Bu sayma işlemi güneşi aşırımı, gün akşam olmuştu. Hep eksikti. Ama çok az birşey eksikti. «Ah!! Bugün bir alabilseydim. Geceler boyu soluk soluğa okurdum» diyordu. Usundan ne pahasına olursa olsun, kitabı almak, hiç göstermeden ve görünmeden, bir ışık gibi, bir gölge gibi çıkıp gitmek geliyordu.

Ya görürse. «Olsun» dedi. Var gücüyle kaçır, bir daha hiç gelmezdi. O zaman da başka kitapçılara giderdi. Ya yakalanırsa, n'olacak sanki.. Bir kaç tokat, bir kaç tepikten ne çıkardı.

En iyisi, «abi vallaha param azıcık eksik, sonra geri kalanı getiririm» desem dedi kendi kendine.... Ya kabul etmezse? Ya kabul ederse? Ne yaptıysa söyleyemedi. Derin bir iç geçirmişti.

Kitapçı yanına geldi. Kitapçının hiç ayırımında değildi.

Kitapçı «ne bakıyorsun öyle?» dedi.

Hiçbir şey söyleyemedi. Soluk yüzü al al oldu.

Kitapçının bakışları gözlerine değince, gözbebekleri titredi.

Dili damağı kurumuştu.

Kitapçı «Hangisi?» dedi.

Parmağı titreyerek gösterdi.

Kitapçı «al» dedi.

Titrek, heyecanlı bir sesle, avcundaki bozuk paraları kitapçının avcuna bırakırken, «şey...» «şey...»; diyemedi.

Kitapçı, «tamam, hadi şimdi gidebilirsin» dedi.

Uzak evlerine, otobüse binecek parası kalmadığından, çoğu kez olduğu gibi, geceyi aydınlatan süslü ışıklar altında, insan selinin bir dalgasına tutunan bir böcek gibi, ama geleceği aydınlatan bir ateş böceği gibi kaydı gitti.

TEVHİDİ EDEBİYATTA ÖZ VE BİÇİM SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ

mustafa yürekli

EDEBİYAT TEORİSİ

Yazar, köküyle edebiyatın en bitek ve verimli yerinde var olurken, dallarıyla da hayatın içlerine dek uzanmayı başarmıştır. İnsan sözünde edebiyat ile hayat en somut bir biçimde ortak yanlar edinir; aynı zamanda her ikisinde de güncel varlıkla fitrat arasında bir ikilem doğar. İnsanın fitratında taşıdığı asal değerlerden yoksun bir edebiyat anlayışı nasıl eksikse, bu kavramlardan yoksun bir hayat anlayışı da öylesine yetersizdir.

Bu güne değin söylenmiş şiirlerin, hikayelerin, oyunların, romanların, denemelerin ve sair edebiyat türlerinin anlatım biçimi, insana kişiliğini ve kimliğini kazandıran dünya görüşünün yansısı hayat şartlarını da yansıtır. Böylece hayat şartlarını, güncel varlığın ve fitratın şartları diye ikiye ayrıldığını söyleyebiliriz. Buna koşut olarak edebiyatın da anlatı kavramları ve anlatı biçimleri diye ikiye bölündüğünü görürüz.

Kişinin tutumları ve davranışları güncel varlığın içinde yer aldığından değişkendir. Ancak bu davranışlar yine de insan fitratıyla bağlantılıdır. Yani insan fitratı, zaman, çevre ve şartlar değişikçe kendini değişik biçimlerde gösterir. Buradaki dikkat toplamayı gerektiren nokta, insan fitratı değişmeden hep aynı kalırken, davranış biçimleri insanın yaşama hızına paralel olarak her yeni çevrede ve şartlarda değişiyor olmasıdır.

Yalnız bütün tutum ve davranışların insan fitratına bağlı olması, onun fitrat şartlarına da uygunluğunu göstermez. Davranışlar, daha çok hayat şartları karşısında alınan durum olduğu için, yani fitrat şartları ile hayat şartları arasında doğduğundan, ikisinden birine uyumlu olabileceği gibi uyumsuz da olabilir. Kuşkusuz hayat şartlarının tam olmasa da büyük oranla fitrat şartlarına uygunluğu, davranışların da

her ikisine uygunluğunu meydana getirerek insani davranışı kişiye kazandıracaktır. Hayat şartlarının fitrat şartlarına uyumsuzluğu halinde ise, davranışlar, ya fitratta yada fitratın uzağında bir yerde, yani hayat şartlarında bir merkezleşme göstererek, fitrata ters bir dünya görüşünü yansıtacaktır. Bu durumda, büyük ihtimalle, fitrat öylesine yavaş değişecektir ki geçen zaman içinde bunu farketmek imkansızlaşacaktır. Ne acıdır ki insan, fitratına ters bir insanlık dışı hayat şartlarına uyum sağlarken, fitratı bozulacaktır; davranışları alçaltıcı olacak, en onurlu varlık olma konumunu yitirecek, düştüğü zillette kişiliksiz yaşayacaktır.

Artık edebiyatın da insan daki bu oluşumlara koşut olarak girdiği durumları ve kazandığı kimliği ele alabiliriz. Herbir edebiyat türünü oluşturan anlatı biçimleri de değişkendir; bu değişkenlik, türler arasında görülebileceği

gibi, bir türdeki eserler arasında da somutlaşır. Ayrıca anlatıda kullanılan insan şuurlundaki kavramlar ise hep aynı kalır. Çünkü kavramların insan fitratıyla bir ilişkisi vardır.

Pek tabii olarak anlatı biçimlerinin de hayat şartlarıyla ilişkilerini burada ortaya koymak gayet mümkündür. Hayat şartlarının canlılığı ve hareketliliğine yetiştirmeye çalışılıncasına, anlatı biçimlerinde de canlılığın ve hareketliliğin edebiyat çevrelerinde aranır bir haslet olması, sanırım bu ilişkiyi ele verir yeterli delildir.

Bilgi, değer ve yargılar düşünülerek çürütülebilir. Güzellik ise, yargılama ve düşünmeyle etkisiz hale getirilemez, çürütülemez. Bu yüzden, güzel olan, yani anlatı biçimi, insanları duygu yoluyla güzelde birleştirir...

Hayat şartlarında değişiklik gösteren davranış biçimleri, insanda anlatı biçimlerine bir değişkenlik kazandırma hissi ve zevki doğurmuştur. Sanatçılar, şuurlarının en üst tabakasından ta en alt tabakasına kadar bütün maceralarını bir yandan davranışlarla ortaya koyarken, anlatı biçimi dediğimiz üsluplarında da göstermeyi önemsemişlerdir. Yani üslup-

lar, davranış tarzlarıyla beraber insan fitratına uyumlu ya da uyumsuz bir halde, sanatçının ve eserinin kimliğini belirlemiştir.

Dünya görüşü, davranış biçimlerini fitrata ters ve uzak bir noktada nasıl merkezleştiriyorsa, üslubu da yine aynı noktada merkezleştirdiğini görüyoruz; fitrata uyumsuz bu üslubu isimlendirmek gerekirse, «cahili üslup» demek yerinde olur. Cahili üslup, fitratı çürütür; fitrata kutuplar kadar uzak ve soğuktur. Bazen insanın temel sorunlarını, açlık, aşk, eşitlik, özgürlük ve adalet gibi fitri konularını işlediğinde de, cahili üslubun cehennem kesildiğini, fitratı yakıp kül ettiğini gözlemlemekteyiz. Aslında cahili üslup, insan aklını zayıflatıcı ve hafifletici, vakarını yok edici, ciddi-yetten uzak olduğu kadar samimilikten de yoksun bir özelliğe sahiptir demek de doğrudur olur.

Tevhidi dünya görüşü ise, davranışları da üslubu da insan fitratında toplayarak, bunlara fitrat şartlarına uygun biçimler kazandırır. Davranışlar, insanın fitratında taşıdığı asal değerlerle biçim bulurken, anlatılar da yine fitratta taşınan kavramlarla biçimlenir. Tevhidi edebiyat, fitrata uygun bu anlatı kavramlarıyla kendine özgü bir biçim ortaya koyar. Anlatı biçimi, tevhid ile fitratı canlandırmanın, onu besleyen, geliştiren bir işlev yüklenir. Tevhidi üslup da dediğimiz bu anlatı biçimi, fitratı cahili tarruz ve tecavüzlerden de koruyarak, fitrata bir sığınak olur.

Yazar, anlatı biçimini önerirken kelimeleri kavramlaştırır. Müslüman yazar, bu anlatı kavramlarıyla eserlerini ortaya koyarken, bir avantaja kullanmış olur; vahyi bilgi fitrata uygun kavramların bilgisi olduğundan tevhidi edebiyat eserlerinin yaratılması insana daha kolay gelecektir de denebilir.

Yalnız anlatı kavramları, kendine bir biçim bulunca, artık büyük bir güç kazanmış olur. Bilgi, değer ve yargılar düşünülerek çürütülebilir. Güzellik ise, yargılama ve düşünme ile etkisiz hale getirilemez, çürütülemez. Bu yüzden, güzel olan, yani anlatı biçimi, insanları duygu yoluyla güzelde birleştirir. Büyük ve güçlü anlatı biçimleri karşısında, zekaları, bilgileri ve inançları ayrı olan insanlar bile aynı heyecanı duyarlar, aynı duyguların etkisinde kalırlar. Demek ki anlatı biçiminin uyandıracığı duygular, karşı konulmaz duygular olarak insanın bilinç altında biçimlenir. Bu duygular insanın fitratına uygunsa, kişiyi onu güçlendirecek yönde harekete geçirecektir. Tevhidi üslup, fitratta olan güzellik duygusundan kişiyi yakalaya rak, hayat şartları içinde aykırı olsa bile fitrat şartlarına uygun davranışlara götürecektir.

İnsanın fitrat şartları değişmedikçe, tüm edebiyat türlerinin kaynaklandığı kavramlar da hep aynı kalacaktır. Böylece nesiller, iyiyi, doğruyu ve güzeli kendilerinden sonraki nesillere devrederek, tevhidi edebiyat geleceğini kıyamete dek sürdürecektir.

SIYAH BEYAZ ŞİİR

akif doğan

İnsana, ne kadar «kimse şiir söylemeye mecbur değildir» denilirse denilsin, o doğarken başladığı ağıtına ve kopardığı çığlıklarına, büyüüp söz söyler duruma gelince, kolaydan bir manzum ifade bulacak ve kendine şair süsü verecektir. Şiir söyleme, insan için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Tabiatımızdaki hasasiyet sanki bizi zorluyor, şiir söylemeye. Birazcık duygulanmalar, söze şiir kimliğini kazandırma gücünden yoksundur oysa.

İnsanlar, duygular ve hayaller içinde çırpınmaya mahkum olduğu sürece, ruhun ilk kaynağında bulunduğu hezimetler, acılar, aşklar, mutsuzluklar ve üzüntüler ile mağlubiyet haleti ruhiyesi içinde ifadesine belki vezin ve kafiye kazandırarak inleyecektir. Yüreğinin ateşli coşkularla çırpınması da, yani sevinç, ümit ve neşe de, kişiyi aynı oyuna getirebilir. Şiir, bu galip ya da mağlup insanın dilinde ruhindaki minicik duyguların şarkısı olabilir. Ruhundaki kabarcıkları dev dalgalar sanmaktan kurtulamadığı sürece, şair, sözünü şiir dokusuna ve kıvamına ulaştıramayacaktır.

Şair, ruhindaki ürperişleri neden nesirle dile getirmiyor? Oysa buna nesir de yatkındır. Nesirin gücünü gösteremeyiş, daha çok kalemin

acemiliğindedir. Söz, bedbin duyguların elinde örselenirken, gelişmiyor ve şiir olamıyor. Ayrıca heyecan selleri de sözü önüne katıp sürükleyerek, şiir dokusuna uzak bir noktaya atıyor, şiir vücut bulamıyor. Şiirin yapısı cılız ruh muhtevalarının işgali altında; noksan bir muhteva, noksan bir eda, söze renk verme gücünden yoksun olduğu için, bu tür sözler siyah beyaz şiir kalıyor ancak.

Siyah beyaz şiiri ruhumuzda aydınlatığı alandan tanırız. Söz, eğer ruhun ilk kaynaklarını aydınlatıyorsa, yani şuurun üst tabakasında kalıyorsa, şiirin kafi şartları yerine gelmemiş olduğundan şiir olamamıştır. Demek ki söyleyiş kemale ermedikçe, ne kadar şiir tecrübe edilmiş olursa olsun, eda hastalıktan kurtulamayacaktır.

Konuşma dilinden fıskıran bu tekamül etmemiş söyleyiş, ilk tazeliği içinde gayet güzel olur. Dilin ilk uyanışıdır bu. Şairi aldatan da bu tehlikeli, hatta felaketler getiren güzelliştir.

Biraz da lirik olan bu söyleyiş biçimi, aynı tabiatteki bir çiçek yada bir ağaç gibi, ancak dilin dekoru olabilir. Siyah beyaz şiirdeki bu iptidai güzellik, oysa dilin düşük derecedeki söyleniş biçiminden doğan, sadece zeka şefkatimizi celbedecek kadar

bir güce sahip, şairin kaçıp kurtulması gereken bir dil özelliğidir.

Bu tekamül etmemiş söyleyiş alanını, müteşariler, halk aşıkları, nüktedanlar, hatipler ve nesir yazarları doldurur. Dilin o insana sıkıntı veren günlük dünyasından çıkmanın, dilde yeni bir iklime kavuşmanın coşkusuyla, hepsi de sarhoş olur. Ayrıca dilin bu alanında müteşair, kimi fonolojik meselelerin peşine düşüp çözüm aramakla diğerlerinden ayrılmanın sevincini duyar. Dilin birinci derecedeki bu biçimi, iptidai güzelliği kadar, müteşaire kolaylık ve basitlik sağlar; onu, siyah beyaz şiire teşvik ederek, dilden şiire doğru atacağı ilk adımda şiirin kafi şartlarını yerine getirmede gerekecek bütün imkanlarından yoksun düşürür.

Siyah beyaz şiir sevimlidir; fakat ibtizal eda ve muhtevalar içinde şair bütün imkanlarını ziyan ettiği için de bir felaket tablosudur.

Yine de şiiri siyah beyaz bırakan en önemli sebebin. teşbih, istiare ve kinaye gibi üç beş söz sanatıyla, edebi kültürün yetersizliği ve şiir anlayışının darlığıyla, şairin sözünü küçük, yavan ve babayani manzumlar olmaktan kurtaramayıştırdı, diyebiliriz.

İNSANLAR AĞLAMAZSA TAĞUTLAR GÜLEMEZ

halil esencan

D E N E M E

Dosteyevski, «Bir çocuğun yanağındaki damlaları dünyaya değişmem» der; gerçekten öyledir. Çocukların yanaklarında gözyaşı inci inci olur. Çok güzeldir, pırıl pırıl parlalar.

Acaba aynı gözyaşı hal-kın yanağında da böylesine güzel midir? Doğrusu bunu söylemek her yüreğin kârı değil. Halkın yanağında göz-

Cahili sistemlerde bütün imkanları güçlüler paylaşır; isterler ki, her işin kaymağını kendiler yesin; toplum üzerinde hakimiyetleri sürgit devam etsin. Önlerine bir engelin çıkmasına hiç dayanamazlar. Kendilerini mümtaz kişiler saydıkları için toplumun her imkanını, tatmin olmaz nefislerine hizmet etmesine çalışırlar. Güçlüler kendilerine sonsuz güven duyarlar, kendilerini hep yeterli görürler. Bu durumu Allahu Teala «Gerçekten insan kendini yeterli görerek azar» (Alak, 6 - 7) ayetiyle ifade etmiştir. Bu yeterlilik duygusu, insanları tümünden kölesi kılma amacını doğurur. Karşısında insanlık sömürülecek sürüdür sanki.

Cahili toplumlarda insan ya azgın bir kurttur, ya da kabuğuna çekilmiş, zavallı bir kişilikle koyun. İnsanlık tarihi boyunca cahili sistemler, kurtla kuzuyu birarada

güdme amacıyla kurulmuştur.

Azgınlık denince akla hep Firavun gelir. Onun hakimiyeti altındaki halk bakınız ne durumdadır: «Hatırlayın o zamanı ki, yeni doğan erkek çocuklarınızı boğazlayıp, kızlarınızı sağ bırakmak, (yahut kadınlarınıza utanacak her türlü fenalıklar yapmak) suretiyle size (İsrail oğullarının atalarına) işkence-

Cahili sistemlerde bütün imkanları güçlüler paylaşır; isterler ki her işin kaynağını kendiler yesin; toplum üzerinde hakimiyetleri sürgit devam etsin.

yaşı kan olarak akar, görkemli bir şekilde. Toplumlar büyük yük ızdıraplarla ağlarlar çünkü.

İnsanlık tarihi boyunca cahili sistemler kurtla kuzuyu birarada güdme amacıyla kurulmuştur.

nin en kötüsünü yüklemekte devam eden Firavun hanedanından sizi (İsrail oğullarının atalarını) biz kurtarmıştık. Bu azap ve kurtarmada Rabbinizden gelen büyük bir imtahan vardı.» (Bakara, 49)

Tarihe uyanık gözlerle bakıp, olanlardan kulağa küpe yapılması gereken şu: Cahili sistemlerde Tağutlar, hakimiyetleri altındaki şerefli halkı zelil kılarlar; çünkü kendi varlıklarını ancak bu yolla sürdürebilirler.

Firavun Musanın akranını nesli katletti. Şimdi de nesillerin ruhları öldürülmektedir; bu kansız katliam öncekinden kolaydır. Tağutlar, hakimiyetlerinin devamı için her nesli kulları yaparlar.

Firavun, karşısına dikilecek, yaptığı zulümlerin hesabını soracak, saltanatına son verecek bir peygamberin geleceğinden haberdardı; bu yüzden yeni doğan her erkek çocuğu öldürttü. Ne ki herşeye kadir olan Allah Hz. Musa'yı kendisine baktırp büyüttürecekti; bu onun aklının köşesinden bile geçmezdi. Firavun kendi hesabına göre doğan her erkek çocuğunu öldürterek gerekli tedbiri almış oluyordu. Bu kıssadan alacağımız hisse şu olmalı: Tağutlar, hakimiyetlerinin devamı için yeni nesillerin de kendine kul olmasını isterler. Firavun imkanını bulmuş öldürtüyormuş, bu her tağutun eline geçmez. O zaman yapılacak olan yeni nesillerin ruhlarını öldürmektir; bu kansız katliam, öncekinden daha kolaydır üstelik. Kolaydır derken, önceden hazırlanmış top-

lumun gelenekleri, aile hayatı ve eğitim kurumları ellerinde olduğu için, çocuk ruhları öldürmenin kolaylığını ifade etmek istedim. Yoksa olgunlaşmış insan ruhunu öldürmek elbette mümkün değil. Kızları sağ bırakıp, ilerde namuslarına el atması da Firavun'un işlerinin cabası...

Şüphesiz, kız çocukları daha büyük dramı yaşamaya mahkum edilir, cahili toplumlarında.

Tarihin lacivert kumaşında yazılanlar kıyamete dek okunacak: İnsanlar ağlamazsa Tağutlar gülemez.

Ne var ki Allahu Teala, halkların yanaklarından beyaz avuçlarıyla bu kanı silecek, ızdırabı durduracak insanlar gönderir... O'nun seçtiği insanların dünyaya gelişleri bile bir başka olur. Cins

Tarihin lacivert kumaşında yazılanlar kıyamete dek okunacak: İnsanlar ağlamazsa Tağutlar gülemez.. Ama zaman gelecek Tağutlar ağlayacak insanlık gülecek...

horoz yumurtada öter derler ya, o da daha çocukluğunda belli eder kendini. Aynı Hz. Musa gibi; sarayında yetişerek Firavun'u şaşırtması gibi. Tağutlar, hakimiyetleri altındaki halkın çocuklarını öldürttüğünü sana dursun, gelecek kuşakları da kulları olacak zehabıyla avuna dur-

sun.. Toplumların elini ayağını bağlayan gelenekler ortasında, cahili aile hayatının bağrında, ruhun ve şuurun mezbahası eğitim kurumlarının elinde, tağutların bütün oyunlarını bozacak bir nesil Allahın izniyle ve lutfiyle fit-

Allah, nasıl peygamberler seçmişse bu ölü toplumlardan, elbette alim ve fazıl insanlar da seçecektir. İnsanlığı ağlatmayacak bilinci yeniden kazandıracaktır.

ratlarını koruyacak, Kur'ana ashop olmayı başaracaktır.

Allahu Teala rahimdir; insanogluna büyük merhame ti vardır. Toplumların bu ızdırabını dindirmek ve ağıtlarını sona erdirmek o'nun şanıdır. Nasıl peygamberler seçmişse bu ölü toplumlardan, elbette alim ve fazıl insanlar da seçecektir. İnsanlığı ağlatmayacak bilinci yeniden kazandıracaktır. Yeterki toplumlar bunun farkına varsın, ihtiyaç duysun, hatta Tağutlar bile anlayıp geleceğinden endişelenir olsun; o zaman alimlerin yetişmesi mucize olmayacaktır. Peygamberimiz (S.A.V.) «Bir toplumda alim, bir ümmet içinde peygamber gibidir» buyurur bir hadisinde. Bu hadisten kaynaklanıyor düşüncelerimdeki umut ve sevinçle doluyor yüreğim. Zaman gelecek, Tağutlar ağlayıp, insanlık gülecek, demekten kendimi alamıyorum.

TEVHİD FAKİH VE TOPLUM

(Baştarafı 20. Sayfada)

safında yer aldıkları görülür. Toplumdaki bu şuursuz ve hissi tepki gösteren veya çıkarları gerektirdiği için azgınlığın safında yer alan insanlar, bir sınıf kargaşası yaratırlar. Bu sınıf kargaşası, daha çok kendini söz dinleyenler safında düşünüp de pratikleriyle azgınlığın arasına yerleşen insanlar tarafından çıkarıldığı ve cahiliyenin işine yaradığı için üzerinde durulması kaçınılmazdır.

Cahili sosyal yapıda itibarlı bir yere yerleşmek, kimi çıkarlar elde etmek, kişinin tevhid anlayış ve yaşayış endişesini yok eder; çoğu zaman sınıfsal ve siyasi kimliğini ortadan kaldırır.

Kişinin sınıfsal karakterini hükmümsüz kılan bir başka özellik de **benciliktir**. Bencil insan, Allah'ın sözünü canının istediği kadarıyla kabul eder, çıkarlarına zarar vermeyecek şekilde bir anlayış ve yaşayış yolunu seçer. Hem dünyasını hem ahiretini kurtarma hesapları yapar. Araç hedeflere takılır kalır, asıl amacını unuttur; müslümanlarla kendini bir ve beraber düşünemediğinden hareketleri ferdidir.

Kimileri, azgınlığın siyasi tahakkümünü gördüklerinden, cahili yapıda erimeyi güvenlik açısından gerekli görürler. Allah'ın sözüne cesaretle sahip çıkma gücünden

yoksundurlar. Bu tip insanlara **korkaklar** demek gerekir. Zira sosyal pratikte kendi sınıfına yerleşmeye bir türlü cesaret edemezler.

Tembeller, sınıfsal kargaşa çir karan bir başka grup insanlardır. Söz dinleyenler, hayatı düzenleme için güçlerini birleştirip vazifeler üstlenirken, onlar tembelliklerinden hareket içinde yer alamazlar. Azgınlık da tembellerin varlığını değişik biçimlerde kullanır.

Azgınlık, karşı sınıfın gücünü parçalanmasından elbette yararlanacaktır. Söz dinleyenler değişik meşreplere bölünerek ortak hareket koyamazsalar, bu meşrepler arasındaki sürtüşmeler, kimi meşrepleri azgınlığın safına itecektir. Bir meşrebe mensubiyet, müslümanın sosyal ve sınıfsal gerçekliğini değiştirmez. Azgınlara karşı mücadele itikadi bir gerekliliktir. **Meşrepperestlik**, kişinin sınıfsal konumunu kargaşaya düşürmektedir daha çok.

Bir de müslümanların ortaya koyacakları tevhid sosyal yapıda bir çıkar temin edemeyeceğini anlayıp, ağırlıklarını özellikle azgınlık tarafına kaydırarak kişiliksizler vardır, sınıfsal kargaşa yaratanlar arasında.

Demek ki azgınlığın siyasi tahakkümleri ve satın alma güçleri

sonuç olarak kişiyi fıkıhnadan uzak laştırmakta ve etkisini yok ederek faaliyetlere karıştırmamaktadır.

Allah'ın sözünü dinleyenler, canlarıyla ve mallarıyla içinde buldukları cahili toplumda sınıfsal varlıklarını ortaya koyarak, bu sınıfsal kargaşayı ortadan kaldırmanın yollarını bulmalıdırlar.

TOPLUM VE FIKIH

Şimdiye kadar, islam, toplumları sınıfsız kabul eder düşüncesiyle sosyal yapıdaki sınıflaşmaların ve bu sınıfı doğuran unsurların yorumunu yapmaktan uzak kaldık. Oysa insanda bir insan topluluğuna bağlılık hissi vardır. Ümmet ise bir toplum birimi olarak, insanlık içindeki yerimizi belirlemekte ve siyasi yapımızın oluşumunu temin edecek şuuru kazandırmaktadır. Toplum içinde insanın konum belirlemesi ise ancak bir sınıfa mensubiyeti ile gerçekleşir.

Müslümanların, bir toplumda Allah'ın sözünü dinleyenler sınıfını oluşturması nasıl itikadi bir gerçeklikse, sınıf şuuru da yine itikadi bir kaynağa dayanır. Fıkıh, bu kaynağın oluşturduğu bir anlayıştır. **Hayatı düzenler**. Demek ki toplumda insanlar bir hayat biçimiyle bir araya gelir, sınıfını oluşturur ve bu sınıfın varlığıyla kişi ferdi varlığını güvenceye alır.

RUHİ ÖZCAN ÖZEL SAYISI

Dergimizin **aralık'86** sayısı, bir süre önce Allah'ın rahmetine kavuşan, büyük alim ve fakih hocamız **Ruhi Özcan Bey'in** aziz hatırasına «**özel sayı**» olacaktır.

Önümüzdeki günlerin elleri dolu gelmeleri dileğimiz, özel sayılarla araştıracağımız büyük şahsiyetlerin dünyamızı aydınlatacağı düşüncesi içinde, bizleri günümüz insanının ihtiyaç duyduğu çalışmalara sevk ediyor. **Ruhi Özcan Özel Sayısı** bu çalışmaların ilkinin oluşturuyor.

OVA EKİN DOSTLARI

H A K

Plastik Sanayi ve Ticaret

Bidon, Kavanoz, Top ve Bilumum
Plastik İmalatı

Hacı Ali Hıradağı ve Oğulları

TEL. : Yzh. : 197 04
Ev : 319 61
Mersin Yolu Üzeri No. 384

ADANA

TURNA TİCARET

AYGAZ ADANA BAYİİ

ZEKİ DURAN TURNA

«SERVİSLERİMİZ TUPUNUZUN BİTTİĞİNİ FARKETTİRMEZ»

Tel. : 350 56 - 329 90
Adres : Kanal Köprü Shell Petrol Karşısı

ADANA

OVA YAYINLARI

1. İNSAN YÜKÜ, şiir,
Mustafa Yürekli
64 sh. 250 TL.
2. KİMLİKSİZ GÜNLER, deneme,
Ahmet Yürekli
64 sh. 300 TL.
3. SEVDALAR TÜNEMİŞ ŞU YÜREGİMDE, şiir,
Baki Ayhan
48 sh. 200 TL.

YAYINLANACAKLAR :

1. ANNELER VE ÇOCUKLAR, deneme,
Ali Okur
2. SANA YALAN BANA GERÇEK, deneme
Mustafa Yürekli
3. SUSMAKTAN YORULDUM, şiir
Ahmet Yürekli
4. YİTİKLER, şiir
İsmail Aydın

RI :

ATÜ Merkez Kütüphanesi



814/OVA

ksaat İşhanı Zemin Kat No. 14

ADANA